

SOKOLIĆ

LIST ZA SOKOLSKI NARAŠTAJ

GODINA XX

BROJ 7-9

SADRŽAJ

STRANA

1. Šesti septembar	186
2. Sokolska pobeda	187
3. Tirš i Figner	191
4. Ne dame se!	194
5. Nevideno slavlje	196
6. Brat Dura Paunković	198
7. O etici	199
8. Zakaj — kam!	201
9. Bolje je...	204
10. На мрзану кућа остаје	205
11. Budimo spremni!	206
12. »Kraljem Aleksandrom« od Sušaka do Boke	207
13. Na početku školske godine	210
14. Taborjenje ob Bohinjskem jezeru	210
15. На своја места!	213
16. Austriske vlasti i Sokolstvo u Bosni i Hercegovini	214
17. Pod kakšnimi okoliščinami je nastalo Sokolstvo	216
18. Moda, njen namen, pretiravanje v modi, posledice in vzroki takega ravnanja	218
19. Naši resnici: O 15 rojendan Њ. Vel. Краља Петра II, старешине Сокола Краљевине Југославије. — O двадесетој години великог рата за ослобођење и уједињење Југославена. — Kralju Petru II. — Ob Rajskom zalivu. — Z aeroplanom. — Otsjev duše. — Pesem o bronastem srcu. — Соко. — Јесен. — Јагода. — Naš put	220
20. Radovi našeg naraštaja: Sličice iz vsesokolskega zleta v Pragi. — Naš duh je bio v Pragi. — Вече на летовању. — Prvi nastup na akademiji. — Pod platneno streho. — Jedrenje	226
21. Glasnik: Naraštajska škola Sokolske župe Novi Sad. — Sokolski znak. — Mićun M. Pavičević, Crnogorci u pričama i anegdotama. — Sestri Palmiri v spomin! — Zajednički grobovi bitke kod Kana. — Godišnje 10 miliona nezgoda u USA. — Istina o otrovnim plinovima. — Opasnost od slonova u Nizozemskoj Indiji. — Ciganski dan na izložbi u Košicama. — Podzemni indijanski grad. — Švicarski jezik. — Uzrujana zemlja. — Za šalu	234

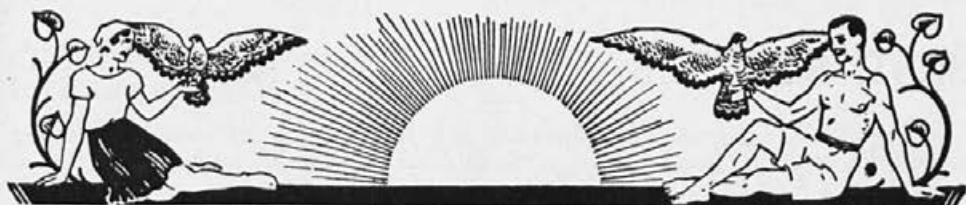
»Sokolić« izlazi na kraju svakoga meseca. Godišnja pretplata Din 20.—, polugodišnja Din 10.—, pojedini broj Din 2.—.

Urednik: Josip Jeras, Ljubljana, Levstikova ulica 19.

Izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije (E. Gangl). — Naslov uprave: Uprava sokolskih listova, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. Telefon br. 2312. Račun pošt. štedionice 12.943.

Rukopisi se šalju na adresu urednika, pretplate i narudžbe upravi sokolskih listova.

Tiska: Učiteljska tiskara u Ljubljani (pretstavnik Francè Štrukelj).

U LJUBLJANI, JULI, AVGUST, SEPTEMBAR 1938
GODINA XX ● BROJ 7-9

NJ. VEL. KRALJ PETAR II

Nema Sokola, nema Jugoslovena, koji ne bi znao za značenje Šestog septembra, tog velikoga praznika našega naroda, naše junačke vojske, a naročito nas Sokola.

Toga dana slavimo mi rodendan Onoga, kome smo posvetili misli naše i živote naše, dela naša i srca naša. Slavimo rodendan Prvog Sokola, dan rodenja našega mladoga Kralja, Njegovog Veličanstva Petra II.

O, kad bi se moglo naći pero koje bi opisalo neizmernu ljubav našega naroda spram svoje Dinastije i svog Kralja, kako bi to divna knjiga bila! ali nema toga pera, nema tog jezika, ni tog uma, koji bi tu ljubav mogli prikazati. Ta je ljubav usadena u srcima svih Jugoslovana, ona je nešto što ljudska moć ne može oceniti, nešto čemu se svet mora diviti. To je ljubav naroda spram Vladara svoje krvi, ponikla još prema Voždu Karadorđu, rasla do visine spram Osloboditelja, da dosegne najvišu tačku spram Kralja Ujedinitelja i prenese se s Njega na Mladog Kralja, nakon što je Otac Domovine krvlju zapečatio delo Svoje.

Stao je svet i divio se ljubavi i bolu našem, kada do poslednjeg počivališta ispratismo Mrtvoga Sokola! »Nema Kralja, kao što je naš«, govorio je narod Jugoslavije. I pravo je rekao.

Pao je Otac, ali je ostao Sin. Njega voli petnaest miliona Jugoslovena. On je nada sviju nas. Za njega smo spremni sve dati. Njemu ćemo za tri godine predati delo Očevo, neokrnjeno i jako, da vlada našom Kraljevinom, sledeći stope Velikog Oca.

Danas na Njegov rodendan okupljeni smo svi mi Sokoli bez razlike na doba i pol do Prestola naše Otadžbine. Usta naša izriču reči, koje srce stvara. U svim gradovima i selima, na priredbama i akademijama, na sednicama i selima, pa i na moru kao i na kopnu, diljem cele Jugoslavije molićemo danas Boga, da nam našega mladoga Vladara poživi na mnogaja leta, da nam srećno vlada i dovrši ono što je Njegov veliki Otac započeo.

Kralja Petra Bože hrani
Moli Ti se sav naš rod!

Naši naraščajniki in naraščajnice nastopajo k prostim vajam

**Jugoslovenski naraščajniki korakajo k nastopu na zletnem telovadišču
vsesokolskega zleta v Pragi**

SOKOLSKA POBEDA

Skoro tri puna meseca dele nas od nevidenih sokolskih svečanosti, koje su bile u srcu Slovenstva, u zlatnom Pragu, meseca juna i prvih dana meseca jula o. g. Mnoge su nam slike izbledile u mislima, mnogi su prizori s ovih veličanstvenih sokolskih priredbi malko izgubili na svojoj prvobitnoj svežini i oštrini, mnogo štošta gledamo kritičnije i s malko dalje točke, ali glavni dojam: da smo videli nešto što se do sada još nije videlo u Sokolstvu, u Slovenstvu, na svetu, ostao nam je još i danas tako jak, nerazrušiv, da će nam takav ostati za čitavog svog života. I kada u svojim mislima obnovimo sva ta zbivanja, koja smo proživljavali onih desetak dana među svojom severnom braćom, onda ponosno prostruji našim bićem vruća sokolska i slavenska krv, koja nam pokrene svaku česticu u našem telu, da se stopi u ogromnom moru Sokolstva i Slavenstva, da njima služi i robuje do potpunog iscrpljenja, bacajući u najdublju provaliju svaki atom malodušja, koje nas katkad obuzme ne poznavajući svoju snagu i precenjajući tuđu moć. I tada se iz naših grudiju vine u visine klik zadovoljstva i zahvalnosti: Srećni smo što smo sinovi ogromnog slavenskog stabla i pripadnici bogodane sokolske porodice.

NAŠ NARAŠTAJ U BRATSKOJ ZEMLJI

Teško nam je potanko i verno opisati pobedonosni pohod naše sokolske uzdanice u zlatni Prag i dalje po krasnoj bratskoj Republici. Naš naraštaj je to jamačno doznao iz dnevnih listova, a ona braća naraštajci i one sestre

naraštajke, koji su bile u Češkoslovačkoj živom su rečju opisali sve one lepote, svu bratsku ljubav i bratstvo na koje su naišli među svojom dragom braćom Čehoslovacima i tako upoznali sav naš naraštaj s X svesokolskim sletom. Ali jedno moramo da istaknemo, da neće nikome uspeti da opiše sve ono što je video i osetio, jer niti ima ko tako jaku fantaziju, niti tako dobro pero da to opiše. Od neopisiva uzbuđenja čovek i ne vidi sve, tek oseća nešto što ne može da izrekne: suza se javlja na oku, reč stane u grlu, vilice podrhtavaju.

Jugoslovensko Sokolstvo dočekano je u Češkoslovačkoj kako to nije niko mogao da očekuje. Naš naraštaj bio je dočekan i susretan svuda kao najdraži gost, kao pravi miljenik bratskog naroda. Od prvog koraka po bratskoj zemlji naš naraštaj je bio obasut svima najlepšim izrazima bratstva i ljubavi, a višak je bio dan svečane povorke kroz zlatni Prag, kada je naš naraštaj obasut cvećem i izlevima najsrdačnijih poklika i najboljih želja. Bratska krv slavila je svoj veliki dan ljubavi.

25 juna bio je javni nastup naraštaja. Ogromno sletišće preplavili su naraštajci i naraštajke. Njihove krasne vežbe očarale su one nebrojene tisuće gledalaca, koje su se skupile da vide nastup sutrašnjeg češkoslovačkog naroda. Najdirljivija točka je bila predaja dara našeg naraštaja češkoslovačkom i češkoslovačkom naraštaju našem. Uz zakletvu vernosti i nerazrušivog bratstva predao je naš naraštaj češkoslovačkom krasan portret Nj. Vel. Kralja Petra II, a češkoslovački našem prekrasan kristalni pokal. — Našeg naraštaja nastupilo je 702. Vežba krasna, izvedba odlična, a nakon toga mimohod pred pretседnikom drom Benešom. Tribine su se prolamale od urnebesnog klicanja jugoslovenskom naraštaju. — Češkoslovačkom naraštaju nastupalo je po 17.000 odjednom i to u vrlo različitim vežbama, igrama, štafetama i t. d.

U takmičenju naraštaja nastupile su i naše momčadi, koje su pokazale zameran napredak i uspeh. Najbolja momčad je bila ona Sokolskog društva Novo Mesto. U sedmeroboju pobedio je jugoslovenski naraštajac.

Naš naraštaj dostojno se odužio i palim herojima za slobodu otadžbine na Vidovdan u Tirševu domu, prisustvovavši u punom broju vidovdanskej proslavi.

Na vidovdan posle podne bila je svečana naraštajska povorka kroz Prag. Učestvovalo je oko 60.000 naraštajaca i naraštajki. Zlatni Prag je pokazao kako se prima i daje potstreka pokolenjima, koja će za koju godinu preuzeti u svoje ruke vodstvo naroda i države. A ono što je doživio naš naraštaj može da dâ samo srce Slovenstva, zlatni Prag.

I naš naraštaj osvoji srca svih Čehoslovaka. Tako im je srastao srcu da se nisu mogli odeliti od njega. Bratska ČOS je odlučila, da jugoslovenski naraštaj ostane njen gost do završetka sleta i da se vrati u domovinu zajedno sa članstvom. Tako je naš naraštaj video čitavu bratsku Republiku, upoznao se sa svojom severnom braćom, video njihovu lepu domovinu i zakleo se na večnu vernost i bratsku uzajamnost.

I kada uzdanica narodna češkoslovačko - jugoslovenska svrši časno svoju zadaću, tada dođoše starija braća i sestre na rad, da i oni pokažu svetu u ova tmurna vremena što je to Slovenstvo i Sokolstvo. Ali uzaludan bi bio svaki trud, kada bi pokušali da prikažemo sve ono što smo videli i osetili tih dana. Ko može da opiše oduševljenje, suze, poklike, dilirij naše prokušane junačke braće Čehoslovaka, koji su nas pratili od početne stanice u njihovu zemlju pa sve do izlaska iz njihove divne, razdragane, junačke zemlje. Nikada čovek ne bi pomislio kako su Sokolstvo i Slavenstvo mogli tako čvrsto da povežu dva bratska naroda. Da, Slovenstvo i Sokolstvo, što je za nas skoro isti pojam, učinili su svoje, i granitne temelje, koje su oni postavili ne može više ništa i niko, nikada i nigde da poruši. To jamči naša ideja vodilja, to potvrđuje istovetnost našeg gledanja na svet, to zapečaćuje naša ista slavenska krv.

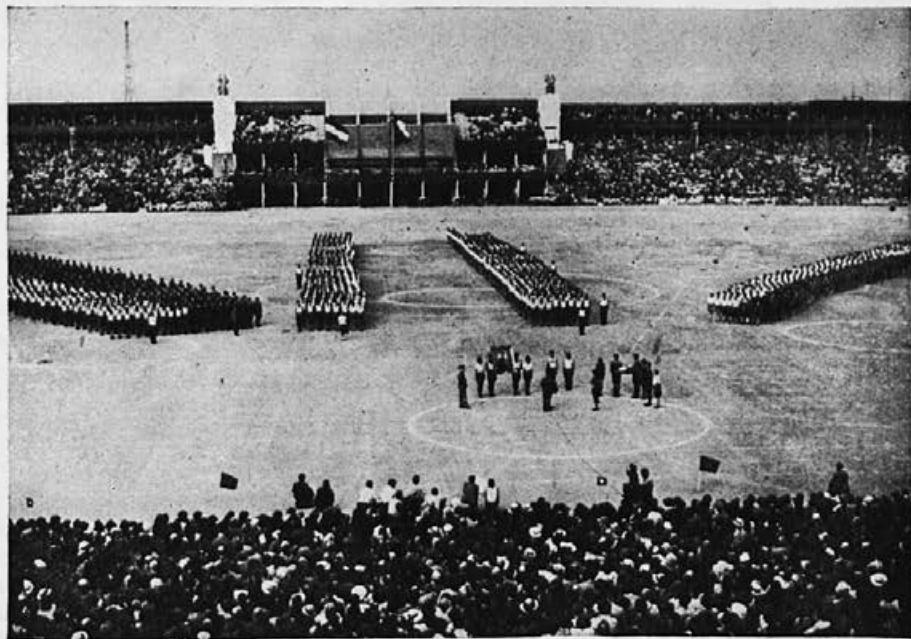
Tako smo svi bili dočekivani i susretani svuda u bratskoj nam Republici. A nas deset tisuća jugoslovenskih Sokola i Sokolica, koji smo bili tako sretni da zajedno sa svojom sokolskom i slavenskom braćom veliku slavu slavimo, zakleli smo se krvlju i domovinom svojom da verom krenuti nećemo.

*

Zlatni Prag živeo je životom ko nikada do tada. Žao nam je što u ovom skućenom prostoru ne možemo doneti barem bled prikaz svega onoga, što se odigravalo za dana X svesokolskog sleta u Pragu. Ko bi, naime, mogao da perom oriše sve one divne nastupe braće i sestara na ogromnom sletištu, kada je po 17 i 30 tisuća vežbača odjednom vežbalo svoje prekrasne vežbe. Ko da opiše sve ono bogatstvo pokreta, prelevanja boja belih majica, plavih hlačica, opaljenih zdravih sokolskih mišica, crvenih sokolskih krojeva; ko da opiše nastupe češkoslovačke, jugoslovenske i rumunske vojske; ko da prikaže reviju 260 aviona raznog tipa i naoružanja i t. d.? Sve je to bilo tako divno, tako skladno, tako potstrekavajuće. I bili smo svesni svoje snage, svog prava na opstanak i budućnost.

Sokolska izložba prikazala je nam razvoj i nastojanja Sokolstva od prvih početaka do danas. Naše Sokolstvo bilo je također časno zastupljeno i ono nam je uverljivim i originalnim dokazima potvrdilo još jednom i mrtvom stvari svoj veliki udeo u oslobađanju i stvaranju naše današnje velike domovine.

Veličanstvena, do sada nevidena povorka pokazala je čitavome svetu veličinu sokolske misli na delu. Dobrovoljni sokolski rad došao je do svog punog izražaja. Onih 78.000 učesnika u povorci bili su živi svedoci i zalag sokolske i slavenske misli. Sokolski Prag sa svojim milionom žitelja disao je one dane jednim dahom, provejavala ih je ista misao, pred očima im je bio jedan cilj — sokolski cilj. — Oduševljenje koje je tog dana pratilo sve nas ne da se ni zamisliti, a kamo li opisati. Mi Jugosloveni, koji smo pohitali u zlatni bratski Prag u lepom broju od 10.000, bili smo sasuti cvećem, obasuti

Jugoslovanski naraščajniki (obe srednji koloni) izročajo češkoslovaškemu naraščaju kot spominsko darilo sliko Nj. Vel. kralja Petra II.

bratskim celovima. Tolike razdraganosti i povezanosti nismo još osetili. U dušama smo misleli i o žrtvama koje bismo bez promišljanja pridoneli da svojom krvlju zauvek zapečatimo bratstvo i Slavenstvo, da zajedničkim naporima i žrtvama do skrajnjih mogućnosti čuvamo i sačuvamo ono, što nam je sudbina dala, da se nikada više ne bi ponovila mučna i tužna istorija Slavena, a naročito Čehoslovaka i Jugoslovena.

S bratskom zemljom rastali smo se i tužna i vesela srca. Žalili smo što se rastajemo s našom dragom braćom, žao nam je bilo što i mi ne možemo da svojim mišicama tupimo i slomimo Damaklov mač, koji visi nad junačkom bratskom zemljom. Veseli smo bili, što smo se na izvoru Sokolstva napili novih snaga i nove vere u pobeđu naše misli, veseli smo bili, što je u naše braće tako visok moral, tako silno razvijena svest o slobodi i demokratiji, što je u njih tako silna vera u svoju pobeđu, u pobeđu pravde i istine. A sva ta nastojanja, sve te želje, sva ta stvarnost stvorena je po Sokolstvu, Sokolstvo je drži i ono će izdržati svaku navalu, koja juriša na naš samostalan slavenski opstanak. I dobro mi reče jedan češkoslovački radnik: Sokolstvo je stvorilo našu Republiku, ono je drži, i ono će je očuvati.

I mi svi Jugosloveni, koji smo bili u bratskoj nam državi, i koji su ostali kod kuće, od srca se veselimo ovom nevidenom i nečuvenom triumu češkoslovačkog Sokolstva i češkoslovačkog naroda, jer u tom triumu vidimo svoj spas i putokaz i mi na sunčanom slavenskom Jugu Evrope. (Ključ.)

Češkoslovački minister za narodno zdravlje in telesno vzgojo Ježek med naraščajnicami Ljubljanskega Sokola

U povesti sokolstva najviše se spominju dva imena: dra Miroslava Tirša i Jindržiha Fignera. Ova dva slavna čoveka zauzimaju po svojim zaslugama za sokolstvo najistaknutija mesta. Njihov rad je pun zamašnih pothvata, koji se međusobno upotpunjuju i koji će imati trajnih posledica u celokupnom razvoju sokolstva. Zato je potrebno pregovoroviti i o jednom i o drugom, kao i o vremenu u kome su delovali, da bi se njihov rad shvatio u potpunosti.

Miroslav Tirš se rodio 17 septembra 1832 godine u Dječinu na Labi. Još kao dete ostao je siročić bez oca i majke. Uz pomoć svojih ujaka završio je osnovnu školu u selu Vruticama i upisao se u gimnaziju u Pragu. Boravak u Vruticama i druženje sa zdravom i nepokvarenom seoskom decom bili su činioći koji su uticali na njegovu mladu dušu, tako da je u ranoj svojoj mladosti postao oduševljeni pobornik demokratizma. Roden, uz to, u veku narodnog političko-kulturnog i socijalno-ekonomskog preporoda, i uzgojen

u naprednom duhu, Tirš je došao do izražaja i kao domoljub, koji je u slobodi svoga naroda gledao jedini uslov za njegov napredak. Kao gimnazijalac, Tirš se zanosio rimskom i grčkom povelju, koju je marljivo proučavao. Na taj način došao je do uverenja, da je potlačenom češkom narodu neophodno potrebno da ima telesno jake, čudoredno zdrave, umno razvijene i narodno svesne borce, ako hoće da se oslobodi tuđeg germanskog jarma. Veliki val francuske revolucije, koji je 1848 g. zahvatio i austrijske zemlje, zatekao je mladog Tirša u studentskoj legiji u Pragu, gde se borio iza barikada. Kao epilog revolucije u habsburškim zemljama bio je po zlu poznati Bahov apsolutizam, koji je pretio da uništi sve što nije bilo u duhu režima. Tirš

Miroslav Tirš

Jindržiha Figner

je u tome razdoblju maturirao na češkom jeziku i upisao se najpre na pravni, a posle na filozofski fakultet. Radi slabih materijalnih prilika morao je da ide u Novo Jahimovo, gde je postao kućni učitelj dece jednog tvorničara. Tu, u Jahimovu, doživeo je presudan momenat za svoj dalji život i rad: to je bilo poznanstvo s Fignerom, koje će imati ogroman značaj i posledice u istoriji sokolskog pokreta. Imajući na raspolaganju bogatu tvorničarevu knjižnicu, Tirš se marljivo spremao i 1860 g. doktorirao na praškom filozofskom fakultetu. Već u tome vremenu u njegovoj glavi stvoren je plan i program rada. Uzgojen u klasičnom duhu i prožet mišlju da samo u zdravom telu može da bude zdrav duh, Tirš je došao na misao da u svojoj otadžbini osnuje jedno društvo, koje će svoje članove odgajati telesno, duševno i narodno. Neprijatelj je bio prepređen, pa se moralo raditi veoma oprezno. Zato je Tirš, koji je za svoju akciju pridobio nekoliko prijatelja, na skupštini 1862 g. i osnovao »Praško gimnastičko društvo«, koje je formalno imalo čisto telovežbeni značaj, a u stvari, i to potajno, omladina u ovome društvu odgajala se i duševno i nacionalno, i spremala se za velike dane koji su je čekali. Kroz dve godine, na predlog profesora Tonera, ovo je društvo dobilo naziv »Praški Soko«, po uzoru soko-ptice iz naših narodnih pesama, u kojima je ime »soko« bilo simbol junaštva i neustrašivosti. 16 februar 1862 g. možemo s punim pravom smatrati rođendanom sokolske misli, koja se ubrzo raširila po svim slovenskim krajevima.

Kao prvi načelnik novoosnovanog društva, Tirš je bio nenadmašiv. Radio je i dan i noć. Stvorio je sustav kojega se danas drži celokupno Sokolstvo. Izradio je sokolsku terminologiju, sastavljao vežbe, uveo žene i devojke u sokolske redove, širio sokolsku misao izvan Praga, pisao stručne i idejne članke i t. d. Najpoznatiji njegov članak je »Naš zadatak, smer i cilj« koji je izašao 1871 g. u Tirševom »Sokolu«. Za nj je odlični sokolski radnik, dr. Šajner, rekao da je sokolsko evanđelje.

Tirš je na svakom koraku propovedao da narod treba ojačati, podići i osposobiti za životnu borbu i da pojedinac mora da žrtvuje svoje lične interese za interese celine. Uz to je govorio da se nikada ne sme zadovoljiti onim što se postiglo, nego da se uvek mora težiti boljem i savršenijem. Zato je i uspevao u radu. Taj njegov rad nije bio lokalno-sokolski. U ličnosti Miroslava Tirša mi ne vidimo samo Čeha, nego i Sveslovena, koji nam u ovim rečima otkriva svoj sveslovenski program: »Slovenski rod dovesti na čelo celoga čovečanstva da bi mu svetio svojom zanosnom telesnom plemenitošću, svojom visokom duševnom zrelošću, svojom dubokom i čvrstom ukorenjenom moralnom plemenitošću.« Tu poslanicu, po Tirševu mišljenju, treba da izvrši Sokolstvo kao slovenska organizacija.

Za svoga života Tirš je uspeo da organizuje prvi svesokolski slet u Pragu, 1882 g., na kojem je prvi put, u većem stilu, došla do izražaja sokolska snaga. Sledeće godine Tirš je imenovan profesorom praškog univerziteta. Preveliki rad oslabio je znatno njegov organizam, zbog čega je morao nekoliko puta ići na oporavak. Poslednji put otišao je u Tirol, odakle se nije ni vratio. Nesrećnim slučajem utopio se u reci Ahi, 8 avgusta 1884 g.

Tirševa smrt bolno je odjeknula u srcima svih Sokola, koji su bili svesni da su izgubili narodnog prvoborca, koji je sav svoj život posvetio otadžbini i sokolstvu. Dr. Šajner, koji je došao na mesto nesreće, opisuje taj tužni prizor ovako: »U grudima nam zastao dah, reč nam zanemela na usnama i na oko nam je navirala bolna suza, kad smo ugledali ono omiljeno, plemenito lice. U besomučnoj igri prirode voda je razdrila sve odelo, izbrisala sa lica onaj topli izraz koji je u nama raspaljivao oduševljenje i ljubav prema narodnoj stvari. Klonula je junačka desnica i prestalo da kuca ono verno i plemenito srce koje nas je toliko ljubilo. Zanemela su ona usta koja su, čas glasom groma koji sve ruši, čas vatrenom reči koja oduševljava, a čas nežnošću slavuju umela na nas da se obraćaju.«

Iste godine Tirševo telo je preneseno u Češku i, uz ogromno učešće sveta, sahranjeno na olšanskom groblju u Pragu.

Drugo ime u istoriji sokolstva, koje se mnogo spominje i koje je značajno kao i Tirševo, jest ime Jindřiha Fignera. Rodio se u Pragu, 12 septembra 1822 g. Svršivši nekoliko razreda gimnazije, odao se, po očevoj želji, trgovini. Da upotpuni svoje trgovačko znanje, putovao je po Italiji, Francuskoj, Nemačkoj, Belgiji, Holandiji i Engleskoj. Vrativši se s putovanja, preuzeo je trgovinu svoga oca, koji je bio Nemač po narodnosti. Međutim, to nije smetalo njegovom sinu, koji je, družeći se s češkom nacionalnom omladinom, prišao potpuno češkom narodu i zavoleo ga pravom, iskrenom ljubavi. Tu ljubav pokazivao je na svakom koraku. U burnoj 1848 g. borio se i on iza barikada kao kapetan jedne gradske čete protiv neprijatelja češkog naroda.

Figner je bio veoma vredan čovek. Poznavao je nekoliko jezika. Imao je bogatu knjižnicu i učene prijatelje. Zahvaljujući svemu tome, on je ubrzo postao obrazovan, izgrađen, poznat i priznat čovek. S naročitim zadovoljstvom proučavao je istoriju, filozofiju, latinske klasike i savremene svetske pisce. Voleo je Mozarta, Baha i Betovena.

Značajan momenat u Fignerovu životu bilo je poznanstvo s Tiršem. Figner je na Tirša učinio vrlo lep utisak: »Već je sama vanjska pojava Fignerova bila neobična. Vidim ga kao sad visokog i vitkog stasa, malo napred pognut, pravilan i idealno lep... Široko čelo, okruženo svedom kovrčastom kosom... Pod ravnim čelom dva velika plava oka, neizrecivo blaga... Sva njegova spoljašnost, njegov velik rad, čine ga neobičnim čovekom.«

**Odposlanstvo jugoslovenskega Sokolstva na grobovih Tyrša in Fignerja
na praškem pokopališču Olšany**

Upoznavši u njemu čoveka koji će raditi, Tirš ga, 16 februara 1862 g., na spomenutoj skupštini u Pragu, predloži za starešinu novoosnovanog, malo docnije praškog sokolskog društva. Da nije pogrešio u izboru, vidi se iz ovih njegovih reči: »Najveća moja zasluga za sokolstvo jeste ta, što sam za prvoga starešinu predložio Fignera.«

Od časa kada je došao na čelo ovoga društva, Figner je živeo za sokolstvo. Svoj program izvodio je tiho, bez larme i lične reklame. Na njegovom radu i bazira sokolsko geslo: »Ni koristj — ni slave«. Sve svoje sile, i fizičke i duševne, poklonio je sokolstvu. Za novoosnovano društvo iznajmio je i svojim novcem zakupio dvoranu za prvu prašku vežbaonicu, i pod imenom »nepoznati dobrotvor« priložio je 1200 forinti za nabavku gimnastičkih sprava. U sokolanu uneo je duh bratstva, sloge i jednakosti. Uveo je međusobno oslavljanje sa »ti« i kao zastupnik pravog demokratizma govorio je: »Treba da budemo društvo jednodušne braće, koja se ne razdvajaju političkim i verskim pogledima, bogataš neka bude brat siromahu« i t. d. Naročitu pažnju obraćao je disciplini omladine, koja je prolazila kroz sokolanu. U tome je sam prednjačio kao starešina. Kada je dvoranu prve praške vežbaonice kupio red milosrdnih sestara, društveno članstvo je bilo prinuđeno da vežba u prostorijama koje nisu bile podesne. Fignera kao starešinu to je mučilo i navelo da učini delo po kome je ovekovečen u istoriji sokolstva. On je, naime, kupio zemljište i o svome trošku sagradio prašku sokolanu, koja je postala centar celokupnog sokolskog života. Kroz nju je prošlo mnogo generacija koje su poslužile ne samo češkom narodu i sokolstvu, nego i slovenstvu i čovečanstvu. U sokolani je Figner bio više nego igde. U njoj je i završio svoj plemeniti i nesebični život, 15 novembra 1865 g. u prisustvu svog vernog prijatelja i saradnika dra Miroslava Tirša. Opisujući Fignerovu smrt, Tirš završava rečima: »I soba, i hodnik, i stepenice bile su pune mladih i starijih Sokola, koji su utučeni i nepomični klečali, obhrvani neiskazanom tugom. U tome času svi smo kao jedan osetili da smo izgubili najvećega Čeha

i najplemenitjega brata, koji nas je svojom ljubavlju i svojim bezgraničnim oduševljenjem prikupljal o oko sebe na velikome nacionalnome poslu.«

Figner je uneo u Sokolstvo životni polet, bratsku ljubav i socijalnu jednakost. Kao veliki patriota visoko je dizao zastavu sloge, bratstva i slobode celog češkog naroda i Sokolstva, za koje je živeo i umro. Branio je pravdu i istinu, a prezirao laž i intrige. »Napredak k savršenstvu: to je bila njegova vera. Sloboda svoga naroda: to je bila njegova nada. Domovina i češki narod: to je bila njegova ljubav«, rekao je dr. Gregr nad njegovim grobom.

Tirš kao načelnik, a Figner kao starešina Praškog Sokola dali su dušu i srce sokolstvu. I jedan i drugi učinili su sve što su mogli da podignu svoj narod putem sokolstva. Oslobođenje i ujedinjenje češkoslovačkog naroda je, nesumnjivo, triumf Tirševe i Fignerove sokolske misli. Za tó oslobođenje i ujedinjenje dali su sledbenici Tirša i Fignera dostojan, sokolski obol.

Podižući narod i šireći sokolsku misao, Tirš i Figner su zadužili ne samo Sokolstvo, nego i čovečanstvo, jer Sokolstvo u okviru čovečanstva zauzima vidno mesto. Kada se ima na umu da Sokolstvo svojim delovanjem pomaže kulturno stremljenje čovečanstva, onda značaj Tirša i Fignera postaje još veći i izrazitiji. Rad jednog ne može se zamisliti bez rada drugog. Celokupno današnje Sokolstvo, koje se s najvećim poštovanjem klanja senama ove dvojice slavni muževa, temelji svoj rad na ideologiji, koju su oni provodili i propovedali.

NE DAME SE!

SRDAN SEVNIK,
P t u j

Deseti vsokolski zlet je za nami, za nami so tisti nepopisni dnevi našega bivanja v zlati Pragi. Razkropili smo se Jugoslovani po domovih širom svoje domovine, a vendar še danes se nismo mogli živeti v to, še danes nam udarjajo v uho oni radostni in iskreni klici, s katerimi so nas pozdravljali vsepovod, dragi nam bratje Čehoslovaki, še danes čutimo bratske stisljaje tisočev in tisočev rok, ki so nam jih nudili v pozdrav in slovo, še danes smo omamljeni od brez števila rož in cvetja, katerega so nam nasuli po vsej naši poti in bolj ko kdaj poprej odmevajo v naših srcih one velike besede: Zvestoba za zvestobo! — Ne damo se!

Niso to le zgolj besede, kdor koli je imel priliko slišati njih zvok, kdor koli je videl naše obraze, našo odločnost in iskrenost, s katero smo jih izgovarjali, ta mora vedeti, da je to prisega, prisega Jugoslovanov Čehoslovakom, ta mora vedeti, da je to prisega vseh Slovanov, ki se naj razlega daleč preko naših slovanskih meja — Ne damo se!

Da, ne damo se! in resnost teh besed je moral občutiti še vsakdo, ki je hotel kršiti naše pravice in vsakdo naj ve tudi v bodoče, da to niso le prazne besede, ampak grozeče svarilo ne samo enega, ampak vseh slovanskih držav. Jasno smo to izpričali baš na letošnjem vsokolskem zletu in še kot nikoli poprej smo ravno letos, ko se nahajamo morda v najtežjih prilikah, dokazali svetu, dokazali pa smo tudi sami sebi, da smo eno, da med nami ni razlike.

Toliko in toliko stoletij smo bili raztrgani in ločeni drug od drugega, toliko in toliko različnih gospodarjev je vihtelo nad nami svoje biče, a vst poizkusi raznarodovanja so se ponesrečili. Niso mogli zatreti v nas zahteve po samostojnosti, niso mogli uničiti naše slovanske samozavesti, nasprotno, rasla je iz dneva v dan, dokler se nismo otresli vseh okovov in si ustvarili svojih držav. Čeprav smo imeli in še imamo mnogo posla z notranjo ureditvijo naših držav, čeprav so se zajedli med nas drugi narodi kakor klini, so se vendar zmotili v svojih osvajalnih načrtih, zmotili so se, če so mislili, da nas bodo med seboj odtujili, da bomo pozabili bratje drug na drugega in nas bodo tako z lahkoto izbrisali z zemeljske površine.

Slovan ni pozabil na Slovana, brat ni pozabil na brata!

Kdo more popisati one občutke, ki so nas navdajali, kdo more popisati naše veselje in ginjenost, ko smo zbrani v prestolnici vseh Slovanov, v zlati Pragi, spoznali in dojali vse to? Na sto načinov smo že poizkušali opisati bratom in sestram, ki niso mogli z nami, te naše občutke, a pri vsakem poizkusu smo čutili takoj, da je to nemogoče, da se kaj takega more samo doživeti.

Marsikdo, ki je gledajoč na današnje težke čase, na današnje ponekod čudne razmere in prilike, morda že obupaval, ki ga je obdajala že negotovost in bojazen za našo nadaljnjo usodo, je dobil sedaj nove vere, novega poguma, ne samo to, navdala ga je sigurnost, samozavest in z novim veseljem in odločnostjo se je vrgel zopet na delo, na delo za še večje zблиžanje Slovanov, na delo za čim boljšo utrditev lastne države in s tem vsega slovanskega naroda. Tisoče in tisoče Sokolov se je vrnilo navdušenih in prekipevajočih src, polnih nepozabnih vtisov k svojim edinicam in vsakdo izmed njih je trdno sklenil: »Čez šest let bom zopet v Pragi, pa naj pride kar hoče! Pa ne samo jaz, ne samo mi, ki smo bili tokrat, z nami morajo vsi oni, ki tega še niso videli, ki tega še niso doživeli!« Do takrat pa bomo vzgajali novih Sokolov, bomo širili Tyrševe ideje med svojim ljudstvom in ga probujali, ne bomo se strašili ne dela, ne truda, saj se že jasno vidijo pred nami obrisi mogočne zgradbe, one zgradbe, ki nam je bila od nekdanj sen in cilj in katero so pričeli graditi že Šafarik, Kolár in Gaj.

Danes ni dvoma več med nami, da smo Slovani eno, danes ni Sokola, ki ne bi veroval v bodočnost Slovanov in kakor je bilo vedno, bodo za nami prišli, hočeš ali nečeš, tudi oni, ki sedaj morda še mislijo drugače ali pa vsled svoje kratkovidnosti ne vidijo, oziroma vsled svoje nerazsodnosti nočejo viditi tega, kar so že jasno imeli pred očmi moške za časa ilirskega preporoda.

Toda, kolikor več imamo takih ljudi, toliko bolj se moramo truditi mi ostali, da jih prebudimo, toliko večjo delavnost moramo razvijati mi, s toliko večjim veseljem in voljo moramo iti na delo, da bo kmalu prišel tisti čas, ko bomo lahko rekli: Med nami ni več človeka, ki bi se pustil zavajati od raznih hujskačev in bi verjel onim plačancem, ki so nastavljeni za to, da sejejo med nas zapletljaje, samo, da bi v korist naših sovražnikov zavirali naravno pot notranjega utrjevanja posameznih slovanskih držav in — česar se najbolj bojijo, kar pa tudi ne bodo mogli nikakor več preprečiti — tesnega zблиžanja in skupnega ter enotnega delovanja vseh Slovanov. To je neizbežno in le od nas, predvsem od nas Sokolov je odvisno, kdaj bo prišel ta čas.

Prepričan sem, da bomo lahko že čez tri leta na zletu v Beogradu pokazali bratom Čehom močno in složno Jugoslavijo, tako kot smo videli letos Češkoslovaško, da bodo tudi za nas veljale besede: »kdor Jugoslovan ta Sokol, ter bomo lahko ponosno izjavili: »To smo se naučili, dragi bratje Čehoslovaki, od vas in od danes naprej stopamo vsi Jugoslovani brez izjeme, s svojim milim polnoletnim kraljem, tesno ob vašem boku, pripravljeni vsak trenutek izdreti meč za našo skupno slovansko zemljo, za naše skupne slovanske pravice!«

Pozdrav vojaštva na prvi češki postaji

Povratak v Ptuj

Jugoslovensko Sokolstvo bilo je u dosada još nevidenom broju zastupljeno na veličanstvenom X svesokolskom sletu. Naš naraštaj pošao je i ove godine ranije na naraštajski deo sleta. Svaki naraštajac je potajno u duši zaželio da vidi i glavne sletske dane... Ali to se smelo samo poželeti! Radi toga nam može biti razumljiva ona radost naraštajaca nakon izjave ČOS, da će naš sokolski naraštaj ostati o njenom trošku kao gost i na glavnim sletskim danima. To se ni u snu nije moglo očekivati... Tu se pokazala velika bratska ljubav naše braće Čehoslovaka prema nama Jugoslovenima. Ona ljubav koja je priredila onako veličanstven doček kako našem naraštaju, tako i članstvu.

Sećajući se dočeka 1932 godine, kada smo putovali preko bivše Austrije, koji nas je sve uzbudio i ostao u trajnoj uspomeni, nisam se iznenadio na prvom koraku u Republiku, kada su nas oduševljeni pozdravi u Petržalki probudili oduševljeni... No što smo tu doživeli prevazišlo je sva očekivanja. Činilo se, kao da se sva Slovačka, Moravska i Češka, kuda su naši vozovi prolazili, našli na pruzi, da nam požele srećan dolazak. Darivalo se tu sve što se zamisliti može! I čaj, i hrana, i kolači, i cigarete, i karte, i piće, ma sve! Ja sam bio više nego zadivljen. A tek oni, koji su putovali prvi put u Prag! Oni su plakali od uzbuđenja. Osetili su veličinu i jakost svesokolske i sveslovenske misli i zahvalili Bogu što su Sokoli i Sloveni. Niko nije bio srećniji od nas, niko se ne bi bio menjao ni s kime na svetu! To su bili prvi utisci, no oni nisu nestajali ni bledili, već su sve više se uvećali i rasli, da u Zlatnom Pragu, kolevci Slovenstva dosegnu vrhunce... Doček, koji nam je Prag priredio nije moguće opisati, kao ni ono urnebesno oduševljenje. Samo onaj, ko je to video mogao je osetiti veličinu tog slavlja. Tu su nam naši naraštajci govorili s kakvim su oni slavljem dočekani... Samo braća braću mogu tako da dočekaju!

A kad smo napravili prve korake po Pragu videli smo, da smo tu kao kod kuće, pače još više. Kao dragi gosti bili smo susretani na svakom koraku. Gledajući to, ja sam pomislio, da bi trebalo more crnila i milioni stranica papira, da se opiše sve što se u Pragu videlo i doživelo... Ali ni tada se to ne bi moglo verno i potpuno opisati. Dobro je rekao jedan brat iz Jugoslavije, Soko-seljak: »Ja ću se čuditi, ako ostanem živ! Umreti bi bilo najlepše, da se nikad ne vratimo u stvarnost života...«

Do glavnih sletskih dana razgledavali smo Prag, grad koji je lepši od svih gradova Srednje Evrope. U nekoliko šetnji obišli smo glavnije znamenitosti, od Hradčana do Višehrada, od Petžina do Žižkova, od Letne do Smihova.

A kad su nastali glavni sletski dani, mi smo polazili svako posle podne na najveći stadion za sletske priredbe. Na Strahovu je podignut pravi velegrad za sletske dane. Na ogromnom stadionu vežbalo je preko 30.000 vežbača odjednom! A stotine hiljada mogle su da stanu na prostrane tribine, koje su uvek bile popunjene do poslednjeg mesta! Čovek bi mislio, gledajući dolazak i odlazak sveta, da je tu čitav Prag! A u noći kad se davala sletska scena: »Budovat a braniti« (graditi i braniti) ponovila bi se ista slika...

Nastup naših vežbača bio je pozdravljen neopisivim oduševljenjem. Iako sam bio na pokusima, nisam mogao nastupiti i ostvariti svoju najveću želju, jer sam bio nenadano oboleo. No ja sam s tribine gledao oduševljenje, koje bi i na smrt bolesnog moralo ozdraviti...

Dolazak naše i rumunjske vojske bio je opet poglavlje za sebe, koje ne treba ni pokušavati opisivati, kao ni povorku koja je glavnog sletskog dana pošla ulicama Praga. Teško da bi iko mogao shvatiti veličinu ove povorke u kojoj smo stupali praškim ulicama, pozdravljani od mnoštva s trotoara, prozora i krovova. »At' žije Jugoslavija!« — Živela Jugoslavija — vilo se iz bezbroj hiljada grla, ruke su mahale i bacale cveće, a oči lile suze radosnice... Ponos je nadimao naše grudi, srce je burno kucalo, jer smo osetili i shvatili šta to znači biti Soko i Sloven... I tamo kod istorijske gradske većnice pred Husovim spomenikom, mi smo na koncu povorke pozdravljajući Prezidenta

dr. Beneša u dušama položili zavet: Bićemo Sokoli do smrti, sve ćemo dati da pobeđe veliki, sokolski i slovenski ideali...

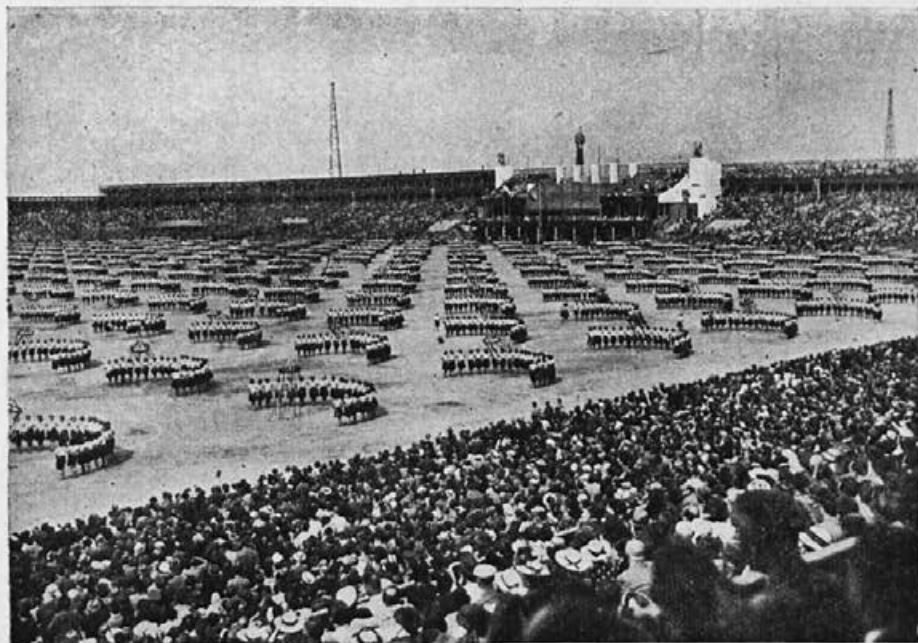
Istog dana nastupila je vojska. I opet je naša vojska bila pozdravljena neopisivim manifestacijama. I opet se videla snaga Čehoslovačke i moć Male antante. Tu su oči imale videti što i na zemlji i u vazduhu, ali i opet perone bi bilo u stanju da to sve prikaže.

I kad smo se počeli vraćati kućama opet ispraćeni od braće više nego bratski, mi smo u dušama proživljali slavlje Sokolstva i gotovo verovali da je to bio samo san. No Bratislava i Petržalka ponovo su nam dale dakaza, da je to bila java... Ispraćaj s tih stanica bio je više nego dirljiv. Darovi su padali u naše ruke. Ljubilo se veliko i malo, Svačije oči bile su orošene suzama od ganuća, naročito kad su majke donle malu decu na rukama, da nam i ona zažele srećan put i da nam još jednom kliknu »Na zdar« i «Do viđenja».

A onda smo se vratili kućama puni nove snage i poleta za rad na polju naših ideala. Nikakva zapreka ne čini nam se teška. I kad pokušavamo, da jezikom ispričamo što smo videli i doživeli, opet vidimo, da smo preslabi za to... To je samo trebalo doživeti lično...

Nisam ovo par redaka napisao za one koji su bili na sletu, već za one, koji nisu imali tu sreću. Čuli su i čitali, čuće i čitaće još puno toga o tom slavlju, kakvo se može doživeti samo svake šeste godine u Zlatnome Pragu.

Braća sa severa rekli su nam: Doviđenja 1941 u Beogradu! Spremajmo se, da im se pokušamo odužiti ljubavlju za ljubav. Znam da to nećemo moći učiniti u onoj meri kao oni nama, ali oni ne traže od nas ništa više nego su nam dali, a to je: ljubav za ljubav, vernost za vernost.

Narodni ples čsl. narađčajnic

BRAT ĐURA PAUNKOVIĆ

Zadnji put sam ga video za velikih sokolskih dana u bratskom Pragu. Neumorno je obavljao povereni mu zadatak saveznog potstarešine. Razdragan neslućenim uspesima jugoslovenskog i češkoslovačkog Sokolstva zabravio je na svoje bolove, koji su mu već odavno podgrizali otporni organizam. Ko bi nam bio rekao u toj vrevi rada i života, u toj bujici razdraganosti i pobjeda, da ćemo u istom broju našeg »Sokolića« doneti trijumfe sokolske misli, sokolskog rada i posmrtno slovo tako markantne sokolske i gospodarske ličnosti, tako uvaženog nacionalnog radnika brata Đure Paunkovića, našeg saveznog potstarešine. Ali crna smrt zamahne svojom ledenom kosom baš tamo gde bi najmanje smela. I pod njenim zamahom pade i plemeniti i čestiti život brata Đure. Odelio se zauvek od svoje sokolske braće onaj, koji je uvek postojano i nepokolebivo stajao u sokolskim falangama u najteža i najmučnija vremena za naše Sokolstvo. Držala ga sokolska ideja, kojoj je predano i verno služio punih 30 godina.

Počivši brat Đura spada među najistaknutije ličnosti našeg Sokolstva. Njegov rad ne može se prikazati u malom ovom nekrologu, njegov se život ne može dovoljno oceniti ni s gledišta Sokolstva, ni s gledišta nacije, ni narodnog gospodarstva. Bio je div, koji nije znao za umor, koji nije znao za poraze. Njegova jaka volja, izgrađeni karakter i široka kultura znali su samo za pobjede, pobjede konstruktivne, pozitivne.

Kao Soko počeo je poč. brat Đura raditi još u bivšem srpskom Sokolstvu, gde mu je bila najviša zadaća da ujedini tadanje pocepano srpsko Sokolstvo. Kada je u tome uspeo stvara nacrt već 1914 god. o ujedinjenju

Zadnja slika brata Đure Paunkovića ko otvarja savezno prosvetno šolo SKJ v Beogradu dne 8. avgusta 1938.

čitavog jugoslovenskog Sokolstva, što zbog svetskog rata ne uspe učiniti, ali zato uspeva već 1919 godine na I sokolskom saboru u Novom Sadu, kao predsednik sabora. Od tada je redovno savezni potstarešina našeg ujedinjenog Sokolstva. Brat Đura učinio je našem Sokolstvu ogromnih zasluga. Ko поблиže poznaje njegov život i rad, ta će skinuti šešir pri pomenu njegovog imena. Naročitu je brigu posvećivao gospodarskom stanju Sokolstva u čemu ima ogromnih uspeha i zasluga. Značajan je njegov rad i kao profesora u Rusiji na vojnoj akademiji, i kao privrednog čoveka u preratnoj Srbiji, i kao oficira i organizatora za vreme rata i kod prelaza albanskih planina, kao i organizatora Crvenog krsta.

U oslobođenoj domovini nije se isticao u političkom životu. Svoje znanje i sposobnosti posvetio je privrednom podizanju opustošene domovine. Kao stručnjak na gospodarskom polju imenovan je od kr. namesnika senatorom.

Mlado i zahvalno sokolsko pokolenje klanja se senima velikog pokojnika, a obećaje da će svim snagama nastojati da pode stopama poč. brata Đure, da se oduži njegovim velikim nastojanjima i njegovom ogromnom radu, kojim je zadužio našu sokolsku organizaciju. (Kljč.)

O ETICI

VIDOSLAV ŠITUM
S a r a j e v o

1. Etika kao nauka

Etika (nauka o dobru ili čudorednim vrlinama) začela se u Grčkoj, pre po prilici, dvadeset i pet vekova. U velikog tadašnjeg mudraca i filozofa Sokrata rodila su se prva načela protkana etičkim duhom. Kao dobar i iskren čovek, Sokrat je počeo da upućuje narod u smeru etičkih shvatanja života, ali je već u samom početku svoga rada naišao na ogromne, skoro nepremostive poteškoće, koje su mu podmetali u prvom redu sledbenici sofističke filozofije, a i nerazumevanje širih narodnih slojeva, koje je bilo potpirivano narodnim vodima i tribunima, antagonistički nastrojenim prema Sokratu i njegovoj novoj nauci.

Napokon ga njegovi protivnici sofisti optužiše da buni narod i da huli na bogove, te on bude zatvoren i kasnije osuđen na smrt. Bilo mu je dopušteno kao plemenitom starcu, da sam izabere način svoje smrti i on se odluči da popije čašu otrova. Tako je umro veliki osnivač etike, jedne od najboljih i najkorisnijih nauka koje su postale i postoje još i danas.

Posle smrti Sokratove, etika se javlja vrlo retko u vrlo skromnim oblicima, njene tragove nalazimo u stoicizmu, kršćanstvu i još nekim naukama.

2. Etika u veri

Skoro sve filozofske nauke, manje ili više nalaze se u većitom previranju i razmimoilaženjima s verom, pa je isti slučaj i s etikom. Dok svi filozofski sistemi, sve vere idu za subjektivnim usrećivanjem jedinki u ljudskom društvu, dotle etika zahteva apsolutno samoodricanje u interesu celoga ljudskoga roda. Kao takova etika je odbačena i iz filozofije i vere, i ostavljena da se promeće kroz svet sebi suprotnih ideja, i da se bori za ostvarenje svojih načela sama protiv svijui.

Ima međutim i kod etike nekoliko momenata gde ona deplasirano negira filozofiji i verama brigu za celinu i meće im ograničeno staranje za pojedinca, što je svojstveno mnogim filozofskim sistemima i verskim sektama. I bez dubljeg razmišljanja možemo lako da opazimo, da u veri ima priličan ciklus etički obeleženih načela i da je vera u stvori etički sistem pomaganja bližnjega u nevolji i ljubavi čoveka prema čoveku.

Etika i vera, dodiruju se, dakle, u nekoliko tačaka, koje su im zajedničke i istovetne, dok se one bitno razlikuju u svojim pretenzijama na besmrtnost i stalnu nagradu čoveku za učinjena dobra dela na ovom svetu. Etika traži raj na zemlji, u ovome životu; po njenim tumačenjima besmrtnost si možemo osigurati samo delima koja ostavimo za sobom; vera napro-

tiv, dobra dela nagraduje tek na onome svetu. Osnovni je, dakle, zakon vere: ne činiti zla i činiti dobro. Etika, međutim, zahteva da se ne čini zlo, da se čini dobro i — a to je i najvažnije — da se sprečava zlo.

Etika je vera i to potpuna vera, ali vera nije etika i tu je glavna razlika između ta dva sistema.

3. Lice i naličje etike

Kao pozitivistička nauka etika je došla do jedne konstatacije, koju ne opažamo ni u jednom drugom filozofskom sistemu, a ta je, da je sve u čoveku i čovek u svemu. Svako zlo i svaka nesreća, koje do danas snadoše čovečanstvo rezultati su samo čovekove volje, odblesci njegovih pogrešnih gledanja na svet, isto tako sva korisna ispoljavanja, koja je dao ljudski duh, također su rezultante čovekove snage, njegove moći, njegove volje. Nalazimo kod Ničea, tog nepopravljivog cinika u filozofiji, gde se na jednom mestu sa sumnjom pita da li je čovek neuspeo pokušaj Božji ili je Bog neuspeo pokušaj čovekov... Dakle čovek je taj koji je mogao da stvori i Boga, njegova je moć neograničena i sve na svetu — bilo dobro ili zlo — delo je čovekovo. Etika je tu stvarna, dok je vera u istom tom pitanju čovekove volje pribegla misticizmu; to je veliki plus, koji ima etika pred ostalim filozofskim teorijama i verskim strujama.

Ali ima i etika svoju negativnu stranu i svoje nedostatke. Etika se slaže s verovanjem u neku višu nadprirodnu silu, koja upravlja životom makro- i mikrokozmosa. Sav, dakle, život vasiona stoji pod sugestijom te više sile. Kad je ta viša sila neograničeni diktator svih događaja u vasioni, zar može onda biti netočna spoznaja filozofije misticizma i budizma da svaki čovek već svojim dolaskom na svet donosi u sebi već definitivno izgrađene i oblikovane poroke i vrline, koje ni filozofija, ni etika, ni vera ne mogu skrenuti sa svoje staze. Nutarnje vrednote pojedinačnih osobina jedinke pokazuju se na onakav način, kako je to određeno voljom one više sile.

Slavko Hotko:
„Ciklame“
(lesorez)

(Ob 20 letnici dobrovoljstva.)

Zdi se mi, da vsesa človek ljubezen do svojega naroda, do svoje rodne krvi z materinim mlekom. Ze iz njega srka navdušenje, že z njim se napije tiste požrtvovalnosti, ki ga vodi pozneje v borbo za narodove dobrine: svobodo, njegov krepki razvoj in veličino. Vsa vzgoja potem v šoli in drugod, vse to le okrepi, izpopolni, usmeri v pravilno smer.

Prvobitna, prava, vse človekovo bitje zavzemajoča ljubezen do naroda in rodne grude, ljubezen, ki je zmožna vseh žrtev, pa vzcvete le v dobrem materinem krilu in pod skrbnim vodstvom očetovim. Le tu vzrastejo ljudje velike tvorne ljubezni, ki je edina zmožna prevračati svetove. Majka Jugovičev in neštete druge naše matere nam pričajo to.

Tudi v meni se je vžgal žar ljubezni do naroda in po njem do vseh ponižanih in razžaljenih že v krilu zlate matere. Razvijal se je in krepil v skrbni negi predobrega očeta. Pozneje je to ljubezen uravnalo v pravo smer življenje, razni dogodki, družba enakih tovarišev Sokolov, Preporodovcev itd.

Prva mladost.

Ko brskam po predalih svojega spomina, najdem tisočero dokazov za zgornje svoje trditve.

Že zdavnaj, v rani otroški dobi, se mi je vnelo srce za uboge Bure, ki so tako junaško branili svojo svobodo proti mogočnim Angležem. Vse naše otroške igre v tistem času so se končale z zmago ponižanih. Čutili smo v njih nagonsko same sebe, čutili v njih sorodnike po kruti usodi zatiranih in preganjanih. Zato sem bil vedno zmagoviti poveljnik Burov, ki so z divjimi kriki podili sovražne Angleže. Še sedaj čutim svojo in svojih tovarišev veliko žalost, ko je podlegel hrabri narod premoči.

Drug tak spomin me vodi v čase rusko-japonske vojne. Takrat je vodila seveda kri naše simpatije. Dečki ljudske šole smo z nestrpnostjo pričakovali ruskih zmag. Sibirija, Bajkalsko jezero, čez katero vozijo pozimi vlaki kar po ledu, Vladivostok, Port-Artur, Mukden itd., vsa ta imena so netila v nas navdušenje za brate Slovine. Bojevali smo po kraških lužah velike pomorske bitke, sovražne japonske torpedovke so vsak čas zadevale ob mine in se potapljale. Radostno je vihrala naša — ruska zastava na obalah širnega Tihega oceana. A tudi te igre so se žalostno končale. Premagan je bil ruski kolos! Mi seveda vzrokov nismo razumeli in zato so se nam stiskale pesti ob mislih na izdajalske generale.

To so prvi spomini, ki sem jih našel v predalih svoje prve mladosti. Vse to je bilo porojeno iz prvotne človeške narave, ki je že sama po sebi — po rodu — čutila pravo smer.

Dijaška leta.

Življenje je potem to prvotno nagnjenje in to prvotno ljubezen uravnalo v pravo smer. Prvošolca je zaneslo to nagnjenje v telovadnico Ljubljanskega Sokola, pa v počitnicah doma na Krasu v Bralno društvo. Tu sem se že mlad uril v delu za izobrazbo naroda. Glavna skrb tega društva je bila posvečena knjižnici in čitalnici, ki sta bili poglavitna vira izobrazbe širokih plasti. Zato me je knjižnica z vso silo pritegnila k sebi in še danes je moja največja ljubezen posvečena njej. Urejevanje knjižnice, skrb za njen napredek, za čim večje število obiskovalcev, zlasti mladine, mi je bilo največje veselje. Spoznal sem, da mlad človek, ki je vdan lepi knjigi, ne najde časa za nespametno kvartanje, ne za nesmiselno, duha in telo zastrupljajoče posedanje v zakajenih gostilnah. To me je naučila že tista borna kraška knjižnica in njena knjižničarka. Zato je bila večina mojih počitnic posvečena knjigi in po njej knjižnici. Tako je ostalo do danes.

Vendar vse to še ni bilo odločilno. Še so strašile po mojem duhu legende o veličini avstrijskega cesarstva, o pobožnem cesarju Francu Jožefu in drugih Habsburžanih, vse tisto, kar nam je vtpala v mlade glave kranjska ljudska šola.

A nimb teh legend ni trajal dolgo. Kakor strela z jasnega neba ga je presekala in požgal 20. september 1908. leta. Nebogljenega dijaka prvih razredov gimnazije je držala

doma zaprtega stroga gospodinja. A duha mu ni mogla zapreti. Streli v noči, razburjenje v šoli in na ulicah, luknje v zidu pri gostilni »Kolovrat« nasproti škofije, kupi stekla v Selenburgovi ulici pred razbito nemško ljubljansko kazino itd., vse to je izmilo popolnoma z mlade duše habsburško navlako, ki je ležala itak le na njeni površini. V njeno notranjost, v njeno jedro tako ni nikdar prodrla. Pogreb nesrečnih septembrskih žrtev, slika ubitega Adamiča in Lundra, kolki Družbe sv. Cirila in Metoda z označbami »Ptuj«, »20. september«, so vžgali v naših dušah ogenj, ki ni nikoli več ugasnil. Širil se je v vedno hušji požar, ki nas je deset let pozneje povedel v boj proti mogočni nasilni habsburški Avstriji,

Lepi in junaški so bili tisti časi za nas mlade dijake. Dolgo časa potem smo hranili koščke debelega stekla razbitih šip nemške kazine kakor nekakšne amulete proti habsburškim nasilstvom. Slike ubitega Adamiča in Lundra, oblepljene s tistimi kolki, so visele na častnih mestih po naših dijaških sobah in podžigale v nas žar odpora. Z zaničljivimi pogledi smo srečavali »kanarčke« (vojake nemškega polka z rumenimi našitki, ki so streljali po ljubljanskih ulicah) in male pesti so se nam stiskale, ko je šel mimo nas častnik nadutega nemškega lica. Večino naših malih »krajcarjev« smo porabili za narodne kolke, nobeno pismo, nobena dopisnica ni bila brez njih. Bojkot nemških trgovin smo izvajali z vso strogostjo. Gorje dijaku, ki bi bil zavil k Tillerju itd. Čeprav so začele nemške trgovine prodajati po zelo znižanih cenah, nismo hoteli zaslužiti tistih judeževih denarjev.

Naše zanimanje za narodnoobrambno delo je narastlo. Z velikim navdušenjem smo prisostvovali predavanjem o Družbi sv. Cirila in Metoda, njenih nalogah in uspehih, o narodnostnih bojih na Štajerskem, Koroškem, v Trstu in na Goriškem, o velikem in uspešnem narodnoobrambnem delu bratov Čehoslovakov itd. Koledarji Družbe sv. Cirila in Metoda, Begove knjige o narodnostnih mejah itd., vse to je krepilo in utrjevalo v nas odpor proti nasilnemu Germanstvu in zahrbtnim Italijanom. Vžgana je bila zavedna narodna tvorna zavest, iskreno slovensko domoljubje.

Naslednja leta so to domovinsko ljubezen usmerila v novo — jugoslovansko smer. Balkanska vojna je vnela v nas ljubezen do jugoslovanskih bratov — Srbov in Bolgarov. Navdušila nas je, da smo začeli z mladeniško vnemo nabirati svoje revne novce za srbski in bolgarski Rdeči križ. Najraje bi bili kar sami vstopili v vrste borcev za »krst častni in slobodu zlatnu«. S strastjo smo čitali poročila o bratskih zmagah, o junaških boricah pri Kumanovem, Lozengradu, Tarabošu itd. Naše mlade duše so se ob njih opajale, iz njih je klila jugoslovanska narodna zavest, porajala se je misel o svobodnem jugoslovanskem narodu, o veliki Jugoslaviji od Šmohorja do Carigrada. Ze smo sanjali o slovanskem Carigradu, ko je udarila v te naše sanje vest o avstrijskih spletkah, o Albaniji, princu Wiedu, o bratomornem boju ob Bregalnici. Začeli smo v svojih mladih, neizkušanih dušah spoznavati črno Avstrijo in njene namene in naše sovraštvo do nje se je večalo. Krepile so ga naše dijaške organizacije in glasila Preporodovcev, ki so nam kazale iz teme zmot pravo pot v edino odrešilno Jugoslovanstvo.

Ko se je poleglo prvo navdušenje, smo prešli v tvorno delo. Cirilica, srbohrvaščina sta bili naš prostovoljni neobvezni predmet, v katerem smo mnogo hitreje napredovali kakor pri šolskih obveznih. Tudi z bolgarščino smo se poizkušali. Jugoslovansko leposlovje nam je prirastlo k srcu. V javnih knjižnicah so bile maloštevilne srbohrvaške knjige vedno izposojene. Z največjo vnemo smo študirali zemljepis in zgodovino Jugoslovanov, pretaknili smo vse knjižnice, da bi našli to, kar nam je skrivala avstrijska šola. Spoznavali smo pomen Kosovega in z njim smo se navdušili za srbsko narodno pesem. Predavali smo v svojih dijaških društvih o vsem tem in netili ogenj, ki je objemal čim širše kroge slovenske mladine. Petičnejši in podjetnejši so pohiteli v počitnicah leta 1913, pod okriljem F. S. v bratsko Srbijo in se vračali vsi navdušeni za junaško deželo. Z bleščečimi očmi smo poslušali vesti o Slovencih, ki so zapustili deželo suženjstva in odšli v službo k svobodnim bratom. Tudi mi smo že sklenili v svojih mladih srcih, da ne bomo služili tujcu, ampak da takoj, ko dovršimo šole, odidem za temi pogumnimi brati v svobodno Srbijo.

Tako smo preživeli leto 1913. in začetek 1914. Prepad med nami in Avstrijo je bil vedno globlji, vse vezi so bile že davno pretrgane. Zaničljivo smo poslušali profesorje zgodovine in nemškega leposlovja, ki so nam pač le suhoparno, brez ognja govo-

riji o avstrijski zgodovini, o velikanih nemškega duha. Proslave zgodovinskih dogodkov nemške veličine smo bojkotirali z zasmehom, zakaj že je bil izoblikovan naš »ceterum censeo — Austria esse delendam« — Avstrija se mora uničiti!

Prišel je marec 1914. — 500 letnica zadnjega ustoličenja naših slovenskih vojvod na Gosposvetskem polju. Vse mogoče nemške jubileje in obletnice smo slavili v šolah, poveljevali nemške zmage in nemške pesnike. Zato je bila tedaj naša zahteva, da proslave naše slovenske šole tudi naš — slovenski jubilej. Nemške šolske oblasti tega seveda niso dovolile. Mi pa smo sklenili, da bomo praznovali sami. Dogovorjena je bila dijaška stavka. Neznanci so naročili mašo pri frančiškanih, pred vsemi srednješolskimi zavodi so stale straže, ki so odvrčale dijake od šole ter jih usmerjale k frančiškanih. Večina dijakov se je vračala, le malokateri so šli mimo straže v šolo. Po maši, kjer nas je že stražila policija, smo šli k zborovanju v tivolski gozd, odkoder so nas pregnali. Radi teh nasilstev smo stavko nadaljevali. Hodili smo na zborovanja na Golovec, kjer so nas navduševali voditelji Preporoda: Endlicher, Lovšin itd. Slednjič po smo se morali vdati in v šolah smo dobili kazni »karcere«. Sedeli smo popoldne v šoli toliko ur, kolikor smo jih zamudili. Vendar večina teh ur ni bila huda. Mnogi profesorji so bili z nami, zato smo samo sedeli in delali, kar smo hoteli. Tako je bila končana ta naša protiavstrijska demonstracija, ki nam je v usodnem letu 1914. dvignila duha, podžgala naše sovraštvo do mačehe Avstrije in nas pripravila za resne čase.

V tem sovraštvu, v poglobljeni jugoslovanski propagandi so potekali zadnji meseci šolskega leta. Baš proti koncu je udarila vest o sarajevskem atentatu. Naša mlada srca so ta atentat odobrvala. Videli smo v njem maščevanje za vse krivice, ki nam jih je prizadejala Avstrija in njeni Habsburžani.

Dogodki so pričeli po tem usodnem dnevu hiteti. Aretacije vodilnih Preporodovcev, vojna napetost, ultimat, cesarjev proglas »Mojim narodom«, mobilizacija... Odhajanje vpoklicanih, jok, petje pijanih rezervistov, pa zopet jok in dež, tedaj na koncu julija 1914.

V spomin se mi je zarezala iz tistih dni najbolj aretacija člana naše troperesne deteljice v domačem kraju — prijatelja Janka Kolarja, odličnega, vodilnega Sokola v domačem trgu, tudi poznejšega dobrovoljca. Bil mi je sošolec na ljubljanski gimnaziji. Radi prevelikega udejstvovanja pri jugoslovanskem pokretu pa je zapustil Ljubljano ter odšel v Gorico skupaj z odličnim Preporodovcem in Sokolom Janžetom Novakom. Tam je postal prvovrstni sokolski vaditelj, ki je tudi svoje počitnice uprabljal za sokolsko delo. Ta prijatelj, pa drugi tudi odlični Jugoslovani — Angelo Cerkvenik — in jaz, kot tretji v tovarišiji, smo tičali vedno skupaj in smo bili seveda istih misli, istih vzorov.

In tako sva prišla nekega popoldne v juliju s prijateljem Angelom iskat prijatelja Janka. A na njegovem domu je bilo vse v joku. Prijatelja so baš pred uro odpeljali orožniki v zapore domačega sodišča. Poprej so seveda doma vse temeljito prevrgli. Zato sva tudi midva odhitela domov, da sva poskrila vso protiavstrijsko literaturo. Nato sva jo odkurila v Črni dol pod Snežnikom, da bi se izognila morebitnim zasliševanjem. Še se dobro spominjam, kako sva fantazirala v svojem mladeniškem zanosu, kako lepo bi bilo, ako bi doma, ko se bova vrnila, plapolale zastave v pozdrav srbski vojski. Da sva dala duška svojemu prepričanju, sva zapisala na listek: »Živela Srbija! Živijo kralj Peter Karadorđević!« in ga položila pod kamen na vrhu Snežnika.

Ko nama je zmanjkalo hrane, sva se vrnila domov. Zvedela sva, da so odpeljali prijatelja Janka v zapore v Trst. V avgustu je bil potem odpoklican k vojakom. Kmalu je odšel v Galicijo, kjer je bil takoj ujet. V začetku so še prihajala domov njegova pisma, v letu 1916. pa so prenehala. Janko je nadaljeval svoje sokolovanje v dobrovoljski diviziji, zato je obmolknil. Tega seveda tedaj niti domači, niti midva nismo zvedeli.

Tudi naju, preostala prijatelja, ni pustila Avstrija dolgo pri miru. Ze v oktobru je bil vpoklican Angelo, leta 1915. pa je segla Avstrija še po meni. Da smo se med tem veselili ruskih zmag, se žalostili ob poročilih o zmagah nemških, ob padcu Beograda itd., tega mislim ni treba posebej pripovedovati. Nobeden iz naših sokolskih in preporodovskih vrst ni dal niti vinarja za vojno, čeprav nas je slovenski habsburški pevec vabil: »Ajmo, ajmo, vinarje zbirajmo, jih za vojsko, jih za zmago dajmo!«

(Dalje prihodnjič.)

... Bolje je imati tisuću potreba i nijednu strast, premda ni jedno ne vredi mnogo...

... Bolje je jedan dan jesti, a sedam dana živeti slobodan i neovisan, nego sedam dana biti bogat, a samo jedan sat slobodan...

... Bolje je jedan sat razmišljati, pa pet minuta govoriti, nego pet minuta razmišljati, pa jedan sat govoriti...

... Bolje je časno ne raditi, nego nečasno raditi — jedan trenutak čiste savesti vredi više, nego svi zlatni rudnici ovoga sveta...

... Bolje je imati jednog iskrenog neprijatelja, nego tisuću neiskrenih prijatelja...

... Bolje je žrtvovati sebe za druge, nego li druge za sebe; altruizam je osnovna oznaka jakih i poštenih značajeva.

... Bolje je jedno učinjeno dobro delo, nego li tisuću lepih obećanja...

... Bolje je biti ponižan čovek, nego li poštivan — nečovek...

Slavko Hotko : „Cvetje“ (lesorez)

НА МРЗАНУ КУЋА ОСТАЈЕ

Л. СИМЕУНОВИЋ,
Београд

Он се једини издвајао од укућана у породици. Уз њега имали су његови родитељи још три сина. Он је био најмлађи. То је била једна од оних породица, која се у селу сматрала као честита. И по разуму и поштењу она се одликовала у својој средини. Радом су се такођер истицали; живили су животом какав се на селу сматра добрим.

Та породица је имала чиме да узјудно почасте своје суседе, родбину и пријатеље, о креном имену и другим благим данима. Она је имала свагда за Ускрсе печено јагње и писанице, а на Божић такође печемо прасе по обичају. Уз месојеђе, пак, довољно меса све до чистог понедеоника, када настаје обавезан пост. Па ипак је он — Рака често пута застајао поред оgrade на школском дворишту. У својој глави стварао је план како ће најуспешније хватати учине кокошке, које су се забављале по песку и трави. У томе је био ретко вешт, јер су се учине кокошњи редови знатно проређивали. На жалбу учину сељани су изјављивали сумњу да их хвата лисица, која се по дану прикрада из оближњих јаруга. А Рака се на то смејао, задовољан што се сумња упућује на лисице.

Многима је било чудно што Рака и по топлим, пролетњим и летњим данима носи око врата башљик, са забаченим наглавком низ леђа. Међутим, Рака је то носио због тога што је, у делу који се по потреби ставља на главу, носио средство за лов кокошака. То средство је дугачки ковац, на коме су нанизана кукурुзна зрна. Тако нанизана зрна убацивао је Рака у двориште и кокошке су их гутале. Када кокошка стави ту низуљку у желудац, онда је Рака привлачи к себи крајем копча који је у његовим рукама, хвата је и носи без гласа.

С таквом вештином празнио је Рака и гнезда с кокошњим јајима. У школској смочици било је такво гнездо. Рака је једног јутра дошао у школу посећи у ценовима неколико јаја, која је од некуда донео, да их понуди на продају. Пролазећи ходником поред смочице видео је, кроз отворена врата, јаја у гнезду. Врзо је ушао, покупио их и ставио у своја недра, да их одмах затим нуди на продају власнику.

Рака је често пута скупо плаћао ове своје поступке. Сусед Спасоје истукао га је једном «на мртво», када га је ухватио у својој њиви «на делу». И отац га кажњавао толико пута да му је већ било и досадило. Био је занемарен и омрзнут у породици од свих чланова. Сви су се стидели његових поступака. Разауме се, као такав био је познат и кметовима. Више пута стајао је он пред њима у судници, где је испитиван по извесним доставама, често и по молби очевој или мајчиној, да би се оканио таквог посла. У таквим приликама спокојно је он слушао савете, како треба да буде добар, да се окани крађе, да не срамоти своје добре и поштене родитеље, браћу на, најзад, и обитељ. Рака је слушао те савете сасвим равнодушно. Није спуштао чак ни очне капке за то време. Црвенило на његовом лицу није се показивало, а најљив посматрач могао је при том приметити да Рака учини вешто скривен гест уснама у страну, који показује јасно, да је све то што се њему говори узалуд. Узалуд су савети кметова, учитеља и старих угледних домаћина. Узалуд и све претње, да ће бити хапшен и т. д.

Међутим, од дневних крађа кокошака и њихових јаја, Рака није ишао даље. За друго што теже дело он није имао склоности. Околина га није сматрала опасним. Био јој је, што више, предмет шала и разоноде. Није имао утицаја на другу омладину да би се од њега преносиле такве склоности.

— Хеј, Радоване, Радоване, на кога се изметну? узвикнула би често пута његова мајка Анока, осећајући тежак бол због Ракиних поступака.

Тако су пролазили дани и године, а код Раке није било никакве промене.

Када је букнуо светски рат из Ракине породице отишли су отац и три старија брата. Сваки је отишао у своју команду на своју војничку дужност. А када су доцније позвани и најмлађи рекрути отишао је и он у команду. Рака је у команди, може се рећи, само повећавао бројно стање људи. На њему је била једна пушка више у чети. Иначе, непријатељ од њега није имао никакве штете. Он није знао циљ за који је позват у војску. За њега је била тешка муниција, коју је по пропису имао да носи. Командир је био као рис љут, кад је прегледом оружја и муниције код војника у чети нашао код њега празне фишеклице. На питање командира где му је муниција он је мирно одговорио да ју је оставио у путу, јер му је, вели, било тешко да је носи. Једва смо убедили командира да је бесциљно да се Рака за то оптужује, да се с њим

bavi vojni sud. С отсуства Рака је долазио преко Допоа, са стражом, јер је ово преседео.

Ракина мајка, са снахама, одржавала је кућу и нестрпљиво ишчекивала извештаје с бојишта да чује што је с мужем и синовима. Током рата добивала је повремено вести о смрти мужевој и тројице старијих синова. Сви су они страдали као ратници у боју. Туга је била овладава кућом. А нису оне биле усамљене у таквој тузи и жалости. Тужно и жалосно је било у свакој кући, у целој земљи. Свуда се чуо плач и јецај. Једино су добијали вести, да је Рака жив и здрав. Бог рата чувао је добро Раку. Ни непријатељски метак, ни свакојаке заразне болести нису имале ништа против њега. Клониле су се да му нашкоде. Судбина се за њега бринула, и Рака је с осталима прихваћен у племенитој Француској. Тамо је негован и одржаван као и сви други.

По свршетку рата остали ратници и избеглице враћају се својим кућама, са свих страна. Дошао је у своје родно место, својој кући, и Рака. Мајка га је дочекала радосно, као свака мајка. Плачем је тада освежила успомену на изгубљене: мужа и старија три сина. Снахе удовичине и тада су нарицале за изгубљеним мужевима. По селу се свуда чуо плач и јецај мајки, удовица и сестара оних, који су остали, погинули по бојиштима као ратници и умрли по болницама од болести и изнемоглости.

— Ох, проклета судбино! — чуле су се речи кроз плач и јецај, зар Раки ништа није могло бити? Он се вратио здрав и читав, а ти си, драги, страдао, остао...!

— На мрзану кућа остаје, неко је утешно одговорио...

BUDIMO SPREMNI!

JOSO MATEŠIĆ,
Generalski Stol

»Dok smo te imali, nismo te poznali —
kad te izgubismo, onda te upoznasmo.«

Ove riječi, koje se odnose na Slobodu pročitao sam na jednoj kući u Pragu. U smisao i sadržaj ovih riječi moramo se duboko zamisliti. Obično ljudi nešto tek onda upoznaju, kada to izgube. A tada je već kasno...

No nikad nijedan narod ne bi izgubio svoju slobodu, kada bi bio spreman i budan na straži. Spreman može biti samo onaj ko znađe što je to sloboda, ko zna kako se ona teško stiže. Oni koji se opijeni pobjedom i slobodom uljuljaju u bezbrižan san, postaju nespremni i brzo izgube svoju krvavo stečenu slobodu.

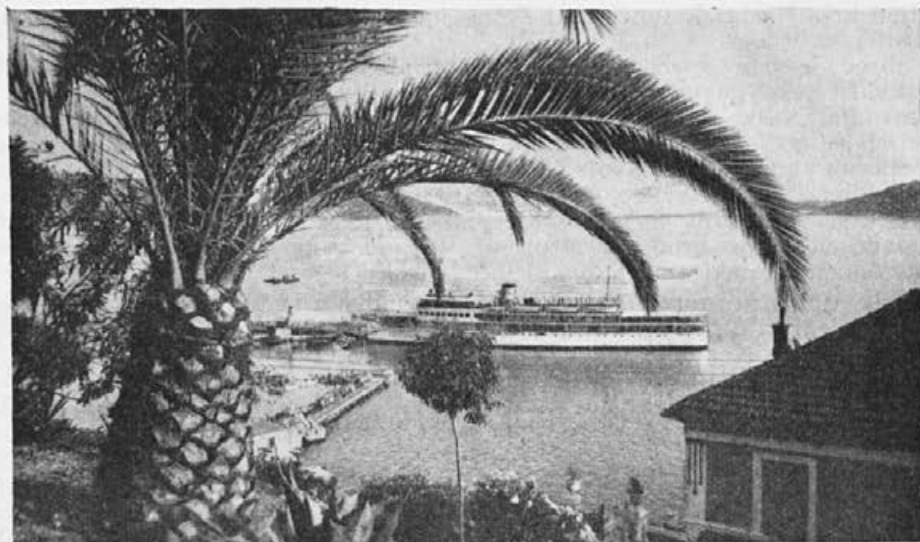
Bilo je uvijek u istoriji slučajeva, koji su postali opomenom. »Historia magistra vitae est — povijest je učiteljica života.« Ona nas uči, ona nas podsjeća na onu divnu lozinku: Budimo spremni!

Sokolstvo je najbolje ocijenilo važnost ove izreke. Već mala djeca Sokolici, pa naraštaj i kasnije članstvo dobro znadu, da je sokolskoj organizaciji cilj odgojiti zdrava pokoljenja. Jedno od naših gesla kaže: »Zdrav duh u zdravom tijelu.« A kada je to postignuto, onda znamo, da narod koji ima Sokolstvo neće nikad izgubiti svoju slobodu, jer ima Sokola koji su spremni, koji su budni stražari i čuvari slobode. Prije bi Sokoli dopustili, da i živote izgube, nego da izgube slobodu, koja se ne može isplatiti nikojom cijenom, koja je veća od ičega, skuplja od života ljudskih.

Mi, koji smo bili na X sletu svega Sokolstva u Pragu, uvjerali smo se još više u vrednost slobode. Češkoslovački narod stoji kao jedan čovjek na obrani slobode, na straži Otadžbine. Tu se ne razlikuje staro od mladog, muško od ženskog, građanin od seljaka, vojnik od civila. Svi su oni spremni, da čuvaju i brane svoju slobodu, svi oni branioци su svoje zemlje.

To moramo imati pred očima i mi jugoslovenski Sokoli, naročito naš naraštaj. Moramo uvijek biti spremni da odbranimo i sačuvamo ono što smo teškom borbom dobili — slobodu.

I dok budemo spremni nećemo izgubiti slobodu! Ona će ostati vječnom, kao i naš narod. A Sokoli će uspjeti, oni će pobijediti, oni će stvoriti zdrav naraštaj, koji će opet biti spreman!

„Kralj Aleksander“ u hercegnojskoj luci. Napred se vidi ulaz u Boku

„KRALJEM ALEKSANDROM“ OD SUŠAKA DO BOKE

SLAVO SVOBODA,
T i v a t

Bio je sparani ljetni dan kada me zagrebački brzi voz odveo prema Sušaku. Karlovac, Ogulin i druga mjesta brzo smo ostavljali dok na prozore vagona nije dopro svježiji zrak Gorskog Kotara. Iz one gradske sparine i vagonskog »mirisa« taj zrak djelovao je bolje nego ijedno piće, a divna šuma zadovoljavala je naše oči koje su kroz godinu dana gledale samo grad i onaj njegov promet, ukočenost koja dosaduje. Vlak se koso spuštao prema moru i već iz daleka vidjeli smo obrise divnog bakarskog zaliva. Sunce je peklo, a more je talasao lagani vjetrovi s pučine koji je i nama donosio miris mora. U svojoj maglici nazirao se veliki otok Krk. More! Opet na more! To je odjekivalo u meni kao pjesma s divnom mekanom melodijom. Opet sam vidio onaj svoj elemenat gdje sam odrastao i koji me stalno privlačio. Opet na more stalno je pjevalo u meni i ja sam sa zanosom gledao brodove i daleka nagnuta jedra na maloj barci koja je veselo sjekla male modre talase. Opet na more!

Još veliki tunel i bili smo u Sušaku. To je naša najglavnija luka što se odmah vidi: veliko pristanište puno brodova, obala puna materijala koji se krca za daleke krajeve. Mala rijeka dijeli ga samo od italijanske Rijeke (Fiume) nekada naše. Kažu da sada na riječkom kolodvoru raste trava, a statistika kaže da grad nazaduje! Oko mi zapinje za tu stranu, jer tamo žive naši ljudi.

Vruće je poslijepodne. Veliki luksuzni »Kralj Aleksandar« uskoro će krenuti prema jugu: od Sušaka do Kotora, to je sav Jadran i ja sam bio spreman i veseo da gledam i da se divim.

Divan bijeli brod brzo je sjekao valove. Obale su pune kupaca. Brončana tijela pojedinaca s klisura padaju naglavce u more kao pozdrav brodu. Prolazimo pored Krka i obale; pristali smo u Crikvenici. Obala puna gostiju — stranaca, ali za nedugo naš brod je nastavio put prema Rabu, u noć. Još smo

vidjeli kres i zalazak sunca za Krkom: među bakrenim oblacima nečujno se spustilo za brdom.

Brod je pun stranaca; na svakoj strani čuje se francuski i naročito engleski i češki govor, ali odmah se razabire da govore o ljepotama mora i putovanja. Na to su im upućene riječi, pogledi i geste. Sumrak je padao, nazirala se noć bez mjesečine! Šteta, jer nam je onemogućeno gledanje otoka, ali opet ta pomrčina ima svoje čari! To je vrijeme za ribare, jer u već tamnoj noći vidimo ribarske svijeće kako voze prema pučini u traganju za sardelama. Noć je sasvim mirna samo se čuje prskanje mora pod pramcem i tiho odmjereni udaranje brodskih strojeva. Vozimo u noć. Čovjek stane, udiše svježi noćni morski zrak i divi se brodu kako sigurno brodi u mrak!

Najednom su proradili brodski reflektori, bio je to Rab. Jaki mlaz svijetla padao je najprije po maslinama i brodovima da se najzad zaustavi na gradskim zidinama. Nekoliko sekundi zadržalo se svjetlo u krugu na bedemima i onda je palo na obalu puno svijetla, punu brodica i čamaca. Uobičajeni doček. ispraćaj i naš brod je ponovno zaplovio u noć. Samo udaranje strojeva, prskanje vode i divne melodije s brodskog radia. Stranci se vesele, plešu... noć je i ja sam se povukao...

I tako smo u toku noći preplovili Planinski kanal, Pag, Uljan, Pašman pored stotina malih živopisnih otočića. Dan ranije za vrijeme večere rekli su mi, da moram vidjeti šibenski kanal. Zato sam ustao rano. Već u 4 sata u cik zore bio sam na palubi. Svježi morski vazduh odmah me potpuno osvježio. Bili smo pred kanalom. Ulaz je klisurast s jedne strane dok s druge iz golog krša izbijaju borovi. Sunce je izlazilo i od njegove svjetlosti nisam vidio Šibenik, nego tek kada je brod pristao. To je veoma lijep gradić sa starinskim kućama i zvonnicima. U dnu luke vide se jedinice naše ratne mornarice.

Sunce je sve jače peklo kada je brod prolazio pored golih stijena punih špilja. More je mirno kao ulje, galebovi se ljuljaju na našim valovima, dok po krmi ostaje zamučen bijeli pjenušavi trag.

Oko 8 sati ulazimo u splitsku luku. Sam ulaz daje nam odmah izgled velike luke. Odmah na desnoj strani nalaze se neki brodovi naše mornarice pored velikih trgovačkih. Luka je puna brodova. Na drugoj strani uzdiže se Marjan sav u borovoj šumi. Izlazimo na dugu rivu punu divnih palmi. Na vrhu pristaništa nalazi se divan kameni spomenik sa svjetionikom, posvećen blagopokojnom kralju Aleksandru kao spomen na mjesto gdje je prvi put stalo njegovo mrtvo tijelo na rodnoj grudi...

Divan svježi majstral (sjevero-zapadni poslijepodnevni vjetrić) duvao je kada je naš »Kralj Aleksandar« zaplovio između Brača i Šotle prema Hvaru. Stajao sam dugo na pramcu; divan vjetar udarao mi je u lice, a ja sam kao

Pogled na splitsku luku.
Na slici se vide brojne
brodice zvane bracere

nijem posmatrao otoke, more . . . i vidio sam zbilja da je more naša najveća blagodat, da je ono velik i snažan koliko lijep i blag elemenat.

Bilo je podne kada smo pristali u Hvaru na Hvaru. To je tipičan primorski grad: male, uske a visoke kuće sa sitnim prozorima postavljene na blagoj padini brda u polukrugu. Lijepi zaliv, nekoliko otočića — pravi raj za strance.

Dalje smo plovili prema Korčuli i već u 2 sata bili smo na korčulanskom pristaništu. Stare seljanke nude nam specijalitete: mendule, smokve i drugo za čim se stranci upravo jagme. Preko Korčule je poluotok Pelješac i upada nam u oko divan Orebić. Sada plovimo između Pelješca i Mljeta kao u kanalu prema Gružu, dubrovačkoj luci.

Na ulazu stao je otočić Daksa. Čovjek se odmah sjeti naše »Dakse« koja je potonula sa svom posadom kod Sjevernog Portugala. S lijeve strane utiče dubrovačka Rijeka, a s desne je borova šuma — Lapad.

Tu je i kilometar dugo pristanište s brodovima svih zastava. Tu su trgovački, teretni, luksusni i putnički brodovi.

Dubrovački grad sv. Vlaha, to je samo par riječi, ali to je ogroman pojam, to je grad koji je vijekovima čuvao svoju slobodu i gajio svoju kulturu. To je grad Gundulića, Zlatarića, Držića, Boškovića, Vojnovića i mnogih drugih koji su vijekovima radili za kulturni boljitak svoga grada. Dubrovnik je naša Atena. Leži pod ponosnim brdom Srdom opasan jakim zidinama, koji su mu i čuvali dugo slobodu. Kuće su mu zbijene, kamene, a ulice uske. Na vratima još se upotrebljava halka za kucanje. Ima monumentalnih crkava: Sv. Vlaha, male Braće, onda Knežev dvor, muzej i t. d.

Okolina je divna, naročito Lapad te mali otočić Lokrum. Imam druga koji mi je jednom rekao, da mu je u pameti najljepši prizor kada je na Lokrumu gledao zapad sunca: »Zalazilo je u more, vidio sam ga samo kroz borove, ali ja ti to ne mogu opisati«, sjećam se kada mi je govorio.

Brod je zaobilazio Lapad i došao pred Dubrovnik. Upada u oko divan Lovrijenac na klisurama. Prolazimo pored Lokruma i vozimo prema Boki. Ništa osobita na putu: s jedne strane pučina, a s druge stijenje. Iza stijenja Konavljansko Polje.

Ulazimo u Boku! Opet u Boku! Bio sam oduševljen. Sada su mi se sva mjesta činila ljepša, nakon toliko vremena činila mi se Boka privlačnija nego ikad.

Samo čovjek koji jednom napusti svoj kraj, pa se ponovo vrati može da pravo osjeti taj ponovni dolazak. Čovjek sam u sebi osjeća neku potsvijesnu radost, takvu da bi skakao od radosti, čas opet pobožno gledao one poznate mu kuće, brda . . .

Boka, evo me opet u Tivtu. Koliko samo dugujem tome malom lijepom mjestu u divnoj Boki na plavom Jadranu! Mnogo, mnogo! Opet u Boki!

Dubrovnik: Pogled na jugozapadnu tvrđavu

Eto našli smo se opet na pragu nove šolske godine. Dvomjesečni šolski prazniki prošli su brže nego se moglo zamisliti. Nekom prodoše u lenstvovanju, nekom u dosađivanju i odmaranju, a nama Sokolima u radu i stvaranju.

Sokolski naraštaj, koji je vezan na polazak škole nije upotrebio praznike za dokolicu i odmor, već da još više poradimo u sokolskim redovima za uzvišene naše ideale.

Svaki šolski prazniki su za sokolski naraštaj nezaboravljeni dani. U tim mjesecima imamo razne javne nastupe, vježbe, akademije, na kojima naš naraštaj uzima vidnog učešća. A ove godine imali su naši naraštajci na početku ferija divno slavlje u zlatnom Pragu: X svesokolski slet, koji će našim naraštajcima ostati u nezaboravnoj uspomeni, ne samo po naraštajskim, već i po glavnim sletskim danima, na kojima su ostali kao gosti češkoslovačkog Sokola.

I tako u radu i stvaranju prošli su našem naraštaju i ovogodišnji sokolski prazniki. Bilo je i taborovanja, tog najomiljenijeg načina provadanja praznika u Sokolstvu, bilo je izleta i veselja, a najviše sreće i zadovoljstva, kakvo se može naći i osjetiti samo u Sokolu.

Sprovevši na ovaj način svoje velike praznike, naši naraštajci — daci otpočeće još orniji i spremniji da polaze školu. Zato su oni bez straha očekivali početak nove šolske godine, u kojoj će sve dalje napredovati držeći se one Tirševe: Napred — nazad ni koraka.

Sokolski naraštaj pošao ponovo u šolske klupe spreman za učenje i rad. Oživjele su opet naše sokolane. Još glasnije se čuje pjesma i poklici razdragane mladeži, koja se ne plaši ni rada ni učenja, već koja veselo ide vedra čela napred u radu za svoj narod.

A dočekavši glas šolskih zvonova, daci Sokoli veselo se žure k svojim školama, sokolovim letom hrle k vrelima znanja i nauke, da se osposobe za tešku životnu borbu.

A hramu prosvjete i napretka kliče svaki Soko-dak: Školo naša — zdravo da si!

TABORJENJE OB BOHINJSKEM JEZERU

KAREL ROSENSTEIN,
J e s e n i c e

Taborjenje so do nedavnega gojili samo skavti. Ali radi velikih prednosti so si ga polagoma prisvojile tudi druge organizacije, predvsem one, ki se bavijo z vzgojo mladine. In ker nobena organizacija v naši državi nima toliko mladine kot sokolska, se je tudi tu pričelo razvijati taborjenje, ki pa še ni na zadovoljivi stopnji in bi potrebovalo mnogo večje pažnje. Kajti nikjer se ne more vzgoja prostovoljne discipline in popolne enakosti tako izvesti kot ravno v taboriščih. In tudj z ničimer ne moreš sokolske mladine tako razveseliti kot s tem, da ji omogočiš nekaj tednov prijetnega oddiha pod belimi šotori v samotnem kotičku, bogatem prirodnih lepota.

Če je po drugih župah bilo taborjenje še slabo razvito, je v naši gorenjski bilo prav gotovo najslabše. To pa ne morda radi nedelavnosti, ampak radi tega, ker je Gorenjec že od mladosti navajen, da sam, ali v manjši družbi, obiskuje svoje planine, v katere je naravnost zaljubljen. Zato ne zna pravilno ocenjevati drugih lepota svoje domovine. Iz te slabosti izvira njegov preveliki lokalni patriotizem, ki na žalost v političnem življenju preide često v separatizem.

*

Tudi jeseniška sokolska mladina, razen bratov, ki jim je borba za kruh že omejila svobodno mladostno kretanje, je skozi leta izgubljala lepe poletne dneve s pohajanjem po prašnih jeseniških ulicah ali s posedanjem ob brezplodnih debatah na sokolskem dvorišču. Res se je proti večeru razigrala pri odbojki ali pri drugih igrah, vendar se je opazilo, kako tava vse počitnice brez pravega smotra, sama ne vedoč, kaj hoče.

Tako bi bile potekle tudi letošnje počitnice, če se ne bi bila slišala beseda o taborjenju.

Taborjenje. Toda kje? Za oddaljen kraj ni denarja. Biti pa mora voda za kopanje, čist zrak in obilo mleka. In odločili smo se za Bohinj. Nekoliko tekanja za šotori, sitnosti z vožnjo, skrbi z izbiranjem primerne hrane, pa smo se končno vendarle globoko upognjeni pod težkimi nahrbtniki znašli na desni strani Bohinjskega jezera.

Prijazen gozdiček je sprejel pod svoje okrilje dva velika šotori, na produ tik jezera je zrasla »kuhinja« sestoječa iz par kamnov in poševnega droga za obešanje kotliča. Nad šotori sta zaplapolali dve trobojki in preden je zatonilo sonce, se je peščica Sokolov, bilo nas je vsega dvanajst, zadovoljno ozirala na svoje novo domovje in na krasno gladino jezera, katerega valovje se je v zahajajočem soncu svetlikalo kot posuto s samim dragim kamenjem.

Prva dva dneva se je nebo nekoliko cemerilo, a dobrega razpoloženja ni moglo pokvariti. Molče kot v cerkvi smo posedali na obrežju jezera, globoko vsrkavali sveži planinski zrak in s pogledi otipavali ostre konice gora, ki so nas obroblyale kot ogromen zelen venec. Ko se je pa tretji dan zjasnilo, so se ogorela telesa naših naraščajnikov zajedla v valovje jezera in ga kar niso mogla zapustiti. Samo požrtvovalni kuhar se je odpovedal dopoldanske kopeli in nam pripravil izborne žgančke.

Zvečer smo kot navadno sedeli ob ognju in se pogovarjali, ko nenadoma zatrepeta skozi ozračje nad jezerom naša sokolska: »Le naprej...«. Obmolknilo smo, po hrbtu so nam zagomazeli mravljinici in srca so nam v prsih razbijala s podvojenim tempom.

Sokoli — torej.

Takoj smo napregli »Sinjega galeba«, ki nam je, čeprav star in okoren, ves čas taborjenja prav dobro služil. Četvorica nas je odveslala preko mirne gladine, da poizvemo, od kod so bratje, ki so tako krepko zapeli pesem sokolskih legij, in da jim izročimo bratske pozdrave.

Sokolski taborniki

Na Bohinjskem jezuru

Krenili smo proti velikemu ognju, levo od cerkvice sv. Duha, od koder so tudi prodrali do nas zvoki harmonike, ob katerih spremljavi je ves tabor pel po Štajerskem tako priljubljen domači tango iz operete »Hmeljska princesa«. Fantje v čolnu so stisnili zobe, vesla starega čolna so zaškripala in že smo stopili na nasprotni breg.

Takoj preko ceste smo na vzvišenem prostoru opazili v polkrogu okoli ognja sedečo veliko sokolsko družino, v ozadju pa so se skozi temo mogle spoznati bele stene šotorov, na katerih so se odbijali šopi svetlobe, ki jo je taborna grmada radodarno trosila po zeleni okolici.

Ker so ravno peli, smo molče stopili v vrsto in poslušali. Točka je sledila za točko, v odmorih smo izvedeli, da so to Sokoli iz mariborske župe, in ko smo za zaključek skupno zapeli »Hej, Slovani«, smo se radostnih lic ločili z zavestjo, da ni nič močnejšega kot pravo sokolsko bratstvo, ki v trenutku iz nepoznanih ustvarja iskrene prijatelje.

Ko smo se vračali preko jezera na nasprotno stran, skoro nismo opazili grozečih temnih oblakov, ki so se zgrnili nad bohinjsko dolino, niti visokih valov, ki so se poigravali z našim ubogim »Sinjim galebom«, da je ubožec kar ječal. Kajti vesla so držale trde roke naših naraščajnikov, ki jim je v sreih še odmevala pesem sokolskih legij, in čoln, čeprav star, je kar mladostno rezal valove in puščal za seboj široko brazdo.

Zdaj pa zdaj je na obzorju šinil v temo blisk in razsvetlil skalnate gorske stene. Sedel sem ravno na kljunu čolna in se oziral po temnih obrisih gora. V kočah na Voglu in na Komni so trepetale drobne lučke, skromno in ponižno kot kresnice. Zato pa je ponosni Bellevue skozi številna okna metal na razburkano jezero močan trak svetlobe, ki se je poredno poigravala na jezerskih valovih.

*

Dnevi so potekali, vsi lepi, zanimivi, polni majhnih presenečenj in drobnih dogodkov, ki niso prav nič pomembni, ki pa pri taborjenju dobijo poseben pomen. Vsak dan smo odkrili novo lepoto bohinjskega kota, sklenili znanstva z mnogimi letoviščarji, ki so se ob vsakodnevnih sprehodih živo zanimali za nas. Posebno jih je mikal naš jedilni list, ki pa je bil na njih veliko začudenje vedno isti, samo da smo vsak dan spremenili red jedi.

Vsak večer smo obiskovali taborne zabave mariborskih Sokolov, kjer pa nismo bili edini gostje, kajti tudi številni letoviščarji so tam našli prijetno večerno razvedrilo.

*

Deset dni je kar hitro minilo. Ali prazna shramba in popolnoma oslabele denarnice so nas nemilostno priganjale k povratku. S težkimi srci smo se šli poslovit od mariborskih Sokolov. Slovo je bilo lepo in tako bratsko, da nam bo še dolgo v spominu. Posebno tople so bile besede brata Kočvarja, ki je izrazil željo, da se drugo leto zopet srečamo ob prelepem Bohinjskem jezeru, a v mnogo večjem številu.

Brat Kočvar, Tvojo željo bomo radostno izpolnili, zato kličemo Tebi in vsem Tvojim: Na svidenje!

Zopet smo na Jesenicah, zopet v toku starega življenja. Ali spomin na prvo poizkusno taborjenje naše sokolske mladine nas ponovno zavaja v prijetne pogovore, kjer se spominjamo vseh še tako malenkostnih pripetljajev, obenem pa kujemo načrte za drugo taborjenje v naslednjih počitnicah, ki pa mora biti mnogo mnogo večje po obsegu in lepše po programu.

Taborjenje sokolske mladine naj postane bistveni del programa vsakega sokolskega društva za poletne mesece.

НА СВОЈА МЕСТА!

П. ПЕТРОВАЧКИ,
О р л о в а т

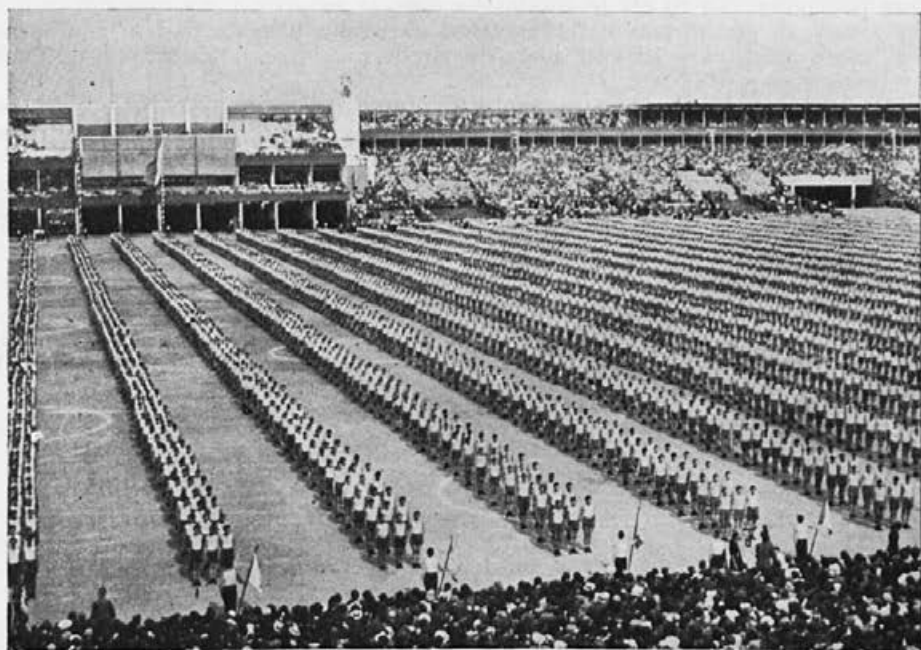
Прошли су дани великог соколског и словенског славља! Прошао је јубиларни срет у Прагу на коме је триумфовала снага и моћ соколског братства и љубави. Велике армаде соколских припадника показали су целом свету, да је Соколетство важан фактор у јавном животу Словена и да се без њега не може замислити напредак и будућност народа, који носе име Словен. Довршили смо један посао после којег нас очекује други.

На посао браћо и сестре! На своја места и спремајмо се да снажно иступимо као један Првог децембра! То је празник нас Сокола за којим смо толико жудели, и за који су пале толике знане и незнане наше жртве. То је празник, када су у новим границама своје Отаџбине, Соколи први исписали на својим заставама свето нам име: Југославија.

Двадесет је година прошло од дана када смо се ујединили. За тих двадесет година Соколетство је неуморно радило на подизању младе државе, несебично, без личне користи. Свуда смо проповедали и ширили братску љубав и оплемењивали срца у којима је текла југословенска крв. Сprovedено је јединство у границама, хоћемо и духовно јединство! Без тога нема нам живота, нема будућности!

На посао! На своја места! Немојмо се заносити за онима којима буд из којих разлога Соколетство не иде у рачун. Таквих је увек било. Они не смеју бити камен спотицања, већ потстрек за јачи и снажнији рад. Они пред нашом снагом морају данас или сутра подлећи, и тиме је наша победа већа. Угледајмо се на светле примере из наше соколске прошлости и они нека нам буду звезде водиље, које ће нас довести до светих јасала у којима лежи од њих постављено и започето дело: јак и снажан духовно и физички нови Југословен.

На своја места, и латимо се посла, којег смо се добровољно примили да га до краја извршимо! Првога децембра, сви као један, покажимо свима и свакоме, да смо у свом раду неуморни и неискрени. Покажимо, да Соколетство не познаје препреке и да ће такво бити све док не доврши своје дело. На своја места!

Nastop češkoslovaškega naračaja k prostim vajam

AUSTRISKE VLASTI I SOKOLSTVO U BOSNI I HERCEGOVINI

HAJRUDIN ĆURIĆ
S a r a j e v o

(Jedan dokumenat o ometanju sokolskog rada)

I pre vidovdanskog atentata ometale su austrijske vlasti rad Srpskog Sokolstva u Bosni i Hercegovini. Kao primer navešću jedan slučaj, koji se desio pok. br. Mišku Jovanoviću kao nadzorniku sokolskog okružja posavsko-podrinjskog Srpske sokolske župe bosansko-hercegovačke. Iz pisma kojim se Miško obratio župi vidi se kako je stvar tekla. To pismo, pisano ćirilicom, s datumima po starom kalendaru, doslovno glasi:

»Bratskoj

Srpskoj Sokolskoj župi
bosansko-hercegovačkoj

Sarajevo.

U nedjelju dne 27 ov. mj., kao nadzornik Okruga pohodio sam br. Srpskoga Sokola u Srebrenici. U Srebrenicu sam dospio oko 3 sata po podne, sa Sokolima vježbao, te poslije vježbe u prostorijama tamošnje srpske čitaonice sa odborom pregledao društvenu arhivu i knjige, porazgovorio se o sokolskim stvarima, oprostio se sa Sokolima i otišao da spavam.

Nakon što sam legao (oko pola 8 sati) došao je jedan policaj i pozvao me je da se kod kotarskog predstojnika prijavim. Nisam htio otići, nego sam mu dao svoju kartu i ponudio pasoš. Poslije kratkoga vremena, došla je žandarska patrola, digla me iz kreveta i oterala u Kotarski ured.

Kotarski predstojnik g. Deftedarović uzeo je moj ispit na zapisnik, zašto sam u Srebrenicu došao, zabranio mi je daljnje putovanje u svrhu obilaženja Sokola, i naredio mi je, da imadem najkasnije za 1 sat iz Srebrenice otputovati za Tuzlu.

Odupirao sam se toj odluci da ne idem noću, jer je bilo vrlo hladno i gusta pomrcina. Na to mi je žandarska patrola pripretila, da imadem odmah otputovati, ili će me zatvoriti. Naravno da nisam htio da padam žandarima šaka, nego sam oko 10 sati noću iz Srebrenice preko Zvornika u Tuzlu otputovao.

Izveštavam br. župu o ovome, i napominjem, da mi je prije nekoliko dana ovdašnji okružni predstojnik g. Baron rekao, da će on zabraniti okružne nadzornike, jer po pravilima ne postoje, i ako sam mu ja napomenuo župska pravila. Ja mislim da je on i ovo moje protjeranje iz Srebrenice naredio. Ja imadem još nekoja društva u okrugu da obidem, te molim br. župu, da mi na osnovu naših župskih pravila kod zemaljske vlade izradi da mogu u tu svrhu obići Sokole. — Zdravo!

Tuzla, 29 januara 1913.

Miško P. Jovanović s. r.«

Kao prilog ovom pismu stavljen je prepis »surgun - pasoša« koji glasi:

»Kotarski ured u Srebrenici

Broj 79 pr.

dne 9 februara 1913.

Za gospodina

Miška Jovanovića

sada u Srebrenici.

Ovijem stavlja Vam se od strane ovoga ureda na znanje, da imadete u roku od jednoga sata t. j. najkasnije do 8 i po sati na večer iz Srebrenice preko Zvornika u Tuzlu bez prava nepotrebitog zadržavanja putem u koliko to ne bude iziskavalo odmaranje i hranjenje konja otputovati.

(Pečat ureda.)

Kotarski predstojnik
Dr. Deftedarović¹ s. r.«

¹ Pravilnije: Deftedarović. (Napomena pisca).

Srpska sokolska župa bosansko - hercegovačka uložila je povodom ovoga žalbu kod Zemaljske vlade. Između ostalog, u njoj se kaže:

»Na ovakav grub postupak protiv naših sokolskih časnika Srpska sokolska župa bosansko - hercegovačka smatra za svoju dužnost da se prituži visokoj zemaljskoj vladi. § 24 župskih pravila² jasno govori o funkcijama nadzornika okruga, te je župi nepojmljivo da se još i danas može da nađe makar jedan upravnik kotara, koji ne respektuje one uredbe, kojoj je visoka zemaljska vlada dala svoje odobrenje. Ljudima koji dolaze iz bijela svijeta daje se više vremena da srede svoje privatne prilike i da ostave grad u koji su došli, a naši se sokolski časnici, kao da su kakvi zločinci, dižu iz postelje i po noći i po zimi nagone da ostave mjesto koje su pohodili jedino radi svoje kulturne misije. Šta više, njima se prijeti, pri usmenoj debati o toj stvari, čak i žandarskom patrolom. Župa se ovom postupku tim više čudi, što je nadzornik okruga posavskog - podrinjskog, Miško Jovanović, kao viđen privrednik iz okružja tuzlanskog i kao član vrlo ugledne kuće u Tuzli i Kotarskom uredu morao biti poznat.

Srpska sokolska župa bosansko - hercegovačka je uvjerena da je visokoj vladi stalo do toga da se poštuju uredbe koje ona odobri, pa zato stavlja ovaj slučaj visokoj vladi do znanja s molbom da osudi ovakav postupak i da preduzme što je potrebno da se ovakve nemile pojave više ne događaju.«

Međutim, ubrzo iza toga, 2 maja 1913 g., austrijske vlasti proglašuju iznimne mere nad celokupnim srpskim življem u Bosni i Hercegovini i zabranjuju svim njegovim ustanovama rad. Iako su, nekoliko meseci docnije, ukinute ove mere, Sokolstvo u B. i H. nije moglo dugo da opstoji. Posle vidovdanskog atentata ukinuta je Srp. sok. župa bosansko-hercegovačka sa svim svojim društvima. Sokolski radnici su zlostavljeni, proganjani i zatvarani. Br. Miško Jovanović sokolski je završio svoj život na vešalima, 3 februara 1915 godine.

² Taj § je glasio: »Nadzornici nadziru rad sviju društava svoga okruga, održavaju prednjačke tečajeve i javne vježbe, izašilju prednjake u pojedina društva svoga okruga i šalju polugodišnje izvještaje o stanju svoga okruga upravnom odboru župe. (Napomena pisca).

POD KAKŠNIMI OKOLIŠČINAMI JE NASTALO SOKOLSTVO

Š. HOTKO,
Žužemberk

V srednjem veku so imeli Srbi, Hrvati in Čehi svojo lastno državo. Čehom so izprva vladali veliki knezi, potem pa kralji, ki so skrbeli, da je narod živel srečno in zadovoljno. Ustanovili so mnogo mest, ker pa razna obrt pri njih ni bila na stopnji tedanjega časa, so dovoljevali nemškimi obrtnikom, da so se naseljevali, a Čehi so se od njih učili.

V šestnajstem stoletju se je pričel širiti protestantizem, ki je stremil za tem, da uvede v katoliško cerkev obrede iz prvih krščanskih dob. Nastal je hud spor. Habsburgovci niso dopustili teh sprememb. Med njimi in narodom se je vnel spor, ker so že večkrat kršili pravice naroda. Leta 1618, so se Čehi uprli nasilju ter izbrali drugega vladarja. A čez dve leti, l. 1620., je zapečatila usoda samostojnost češkega naroda. Na Beli gori, blizu Prage, je bila češka vojska skoro popolnoma uničena, na tisoče odličnih Čehov je bilo usmrčenih, na tisoče jih je zapustilo domovino, njihovo imetje pa so zasegli Nemci. Pričela se je prava tragedija češkega naroda. Sežigali so češke knjige. V javnem življenju je prevladoval nemški jezik. Habsburgovci — branitelji katoliške vere — so nastopali z njimi mnogo slabše kakor Turki z južnimi Slovani. Skoro 150 let je trajalo to neznosno stanje in bati se je bilo, da se češki narod popolnoma ponemči.

Veliki napredek v 18. stoletju je prinesel mnogo novih načel. Naglo se je pričela širiti prosveta. Tudi na Češkem je bilo dokaj učenih mož, ki so proučevali zgodovino in spoznali slavno preteklost češkega naroda.

Ta velika odkritja so jim dala novih nad za prebujenje naroda v novo življenje. Mnogi ljudje so pričeli učiti češki jezik in ga čistiti, da bo sposoben za pisanje znanstvenih knjig in pravilno govorjenje.

To je izpodbudilo delavnost čeških rodoljubov. Meščanstvo je začelo zopet govoriti po češko, čitati češke knjige in se zavedati češke narodnosti. Tako se je pričel veliki češki narodni preporod. Prebujena narodna zavest je dala novih nad za osvobojenje. Vse glasneje so pričeli zahtevati, da se jim dá samostojna češka država, a zaman. Leta 1848. je mnogo čeških rodoljubov skoro obupalo. Zgubili so vero v boljšo in jasnejšo bodočnost.

V tem času, ko jim je pretil popoln pogin in ko je državna oblast z nasiljem in brezobzirnostjo pretresala redove čeških borcev, se pojavi kot rešitelj, voditelj Karel Havliček, največji branilec in prerok svobode in demokracije.

Čehi so sprevideli, da je potrebna borba proti sebičnosti, malodušnosti in ravnodušnosti za obči blagor naroda. Vedeli so, da so njihovi predniki v 15. stoletju nastopali složno in tako odoleli sovražnikom. A v teh težkih trenutkih niso vedeli, kako bi kovali orožje za dolgo in težko borbo proti avstrijskemu nasilju.

Še ena rešilna zvezda se pojavi tedaj, in to je bil br. dr. Miroslav Tyrš. Že v pričetku 19. stoletja so se pričela širiti po Nemčiji razna telovadna društva, ki so imela nalogo, da telesno krepke mladino ter ji vcepljajo borbeni in rodoljubni duh. Tudi kasneje so ostala ta društva torišča svobodomiselnih idej. V Pragi je bilo več zavodov za gojenje telovadbe. Eno izmed teh društev je posejal tudi Tyrš. Uvidel je velike koristi telovadbe za zdravje. Tyrš je pričel proučevati življenje starih Grkov ter prišel do zaključka, da postane vsak majhen narod, ki goji smotrno telovadbo in uri telo, močan in zdrav.

Tyrš je pravilno tolmačil, da narod ne more biti odporen brez junaštva, čilosti in moči telesno in duševno zmognih poedincev.

Tako je pričel Tyrš orati ledino. S pomočjo sistematičnega telesnega vežbanja je razvijal telesno močne osebe in duhovno nezlomljive značaje. čvrste volje, ki bodo vse svoje sile in sposobnosti stavili v službo naroda in domovine. Vse je vodila ena edina volja: narodu popolno svobodo, boljše in lepše življenje po demokratičnih načelih. Po tem potu je hotel Tyrš privedi

teptani češki narod k cilju, ki mu ga je kazala preteklost in neustrašeni voditelji s Havličkom na čelu. Tyrš je bil uverjen, da bo s svojo zamisljivo ustvaril velikega, visoko kulturnega, plemenitega Čeha. Kakor bomo videli pozneje, se je njegova plemenita zamisel popolnoma uresničila.

Tako je hotel pripraviti tlačeni narod za končno odločilno borbo, ki je neizbežna.

V letu 1862. je osnoval Tyrš v Pragi prvo češko telovadno društvo, ki je kmalu dobilo naslov »Sokol«. S tem je hotel pokazati, da se bodo Sokoli vežbali v vseh tistih vrlinah, ki jih pripisuje srbska narodna pesem ptici sokolu, to so: hrabrost, smelost, neustrašenost, zvestoba in požrtvovalnost. S tem se je pričelo pravo narodno prebujenje. Na vseh krajih so pričeli ustanavljati sokolska društva. Avstrijske oblasti so poskušale to na vse načine ovirati, a zastoj. V sokolskih telovadnicah, pristnih narodnih delavnicah je uspelo Tyršu zapaliti neugasljivi ogenj narodnega navdušenja za sveto misel narodnega osvobojenja in zedinjenja. Celotni češki narod je videl v Sokolih prve neustrašene borec za svobodo domovine.

Češko Sokolstvo je narodu vrnilo notranjo moč in slogo. Sokolstvo jih je ojačilo in ojeklenilo, da so laže prenašali vse žrtve.

Napočil je dan osvobojenja ali pogina, leto 1914. Tedaj so se stotisoči, prežeti s sokolsko mislijo, vrgli v končno borbo na življenje in smrt. Vedeli so, da bo potrebno žrtvovati vse, samo da rešijo ljubo domovino. Ko je leta 1918. prerajeni češki narod dosegel zlato svobodo, so njegovi voditelji, vsi do zadnjega ostali Sokoli.

Uredili so si državo tako, da je najnaprednejša in najbolj urejena evropska država. Samo sokolski evangelij je vodil res zreli sokolski narod, ko je dal vodstvo države modremu in velikemu nesmrtniku, borcu za človečanstvo, »tatičku« Tomažu G. Masaryku. Ista načela vodijo češki narod, ko si je po Masarykovi smrti izbral za predsednika brata dr. Eduarda Beneša, soborca in sodelavca blagopokojnega T. G. Masaryka.

Prilhod jugoslovenskega naračaja v Prago

MODA, NJEN NAMEN, PRETIRAVANJE V MODI, POSLEDICE IN VZROKI TAKEGA RAVNANJA

SEVNIK SRDAN,
P t u j

Lepega spomladanskega dne grem skozi mesto. Vajen sem bolj ali manj smešnih in neokusnih prikazni, ljudi obojega spola, ki hočejo s kričeče prikrojeno in predelano zunanostjo zbuditi občudovanje in pozornost drugih ljudi. Vendar z zanimanjem opazujem bližajočo se damo: po zadnji modi kričeče vijoličast klobuk prečudne oblike, z vodikovim superoksidom obledeli lasje, živo, opekasto rdeče ustnice, prav take barve veliki uhani, namesto obrvi dve tanko narisani črti, in ko je prišla bliže, sem videl, kako strokovnjaško je imela preparirane trepalnice. K temu še zelena obleka in mesnato rdeče nogavice ter rdeče barvani nohti na rokah (kakšni so bili na nogah, nisem mogel videti) in rad bi poznal tistega, čigar pozornosti ta dama ne bi zbudila in kdor se ne bi obrnil za njo. — Ona je bila seveda prepričana, da se moški obračajo za njo, ker je tako lepa. — Osupel sem torej strmel v to »sračje gnezdo« in krivil ustnice v nasmeh, kar nenadoma opazim nekaj, kar je vplivalo name, kot da bi mi zlil kdo škaf vroče vode na glavo. Zamrl mi je nasmeh in sedel sem na bližnjo klop. — Dama je imela sokolski znak, kakršnega nosim jaz. Najmanj, kar sem občutil takrat: bilo me je sram. Šele danes, ko je preteklo že več kot leto dni od tega dogodka, sem se toliko opomogel, da sem sklenil napisati vsaj nekaj vrst o tej žalostni bolezni, kateri vedno bolj zapadamo ljudje in ki nikakor ne bo imela dobrih posledic, če se je ne bomo varovali in se ji ustavili. Ne bi se lotil tega, če bi bil to samo en primer, toda takih primerov je vedno več, vedno bolj se širijo taki primeri varanja samega sebe in izprijanja onega, kar nam je dala narava, med nas Sokole, da celo med čisto preprosti kmečki narod. Videl sem mlado kmečko dekle v Arandželovcu, ki si je namazalo ustnice, preden je šla kolo plesat ob neki narodni svečanosti. Tudi takih primerov je vedno več. Mlade in čvrste članice, naraščajnice si uničujejo zdravje s cigaretami in s posedanjem po zakajenih lokalih; kvarijo si lepoto s pudri in šminkami. Vidiš jih z namazanimi ustnicami na tekmah, v telovadnici, na sokolskih tečajih ali kjer koli, prav tako kot vidiš mnogo članov in naraščajnikov z znaki na plaščih, ki s cigareto v ustih oblastno in prevzetno postopajo po promenadi, po več v eni vrsti, ne da bi se izvolili umakniti človeku, ki pride nasproti, kaj šele, da bi jim prišlo na misel pozdraviti ali vsaj odzdraviti bratu ali sestri, ki gresta mimo. Z obraza jim bereš njihovo predrzno domišljavost in neresnost. Zanimivo pa je, da so to sami taki, ki so brezhibno oblečeni — po zadnji modi. — Prav tako tudi take ženske niso nič boljše in navadno ne kažejo nič kaj lepih lastnosti. Če nosijo sokolski znak, si ne morem misliti drugega, kot da tudi tega nosijo le za parado, o samih nalogah sokolstva in o njegovih namenih pa nimajo pojma. Kje bi tudi našli čas za to? To divjanje za modo in po modi ne ostane torej samo pri smešnosti tistih ljudi, ki se temu podvržejo, ampak ima za posledico še veliko resnejše in hujše pojave v celokupnem našem življenju. Zato sem se odločil, načeti to vprašanje z željo, da bi se vsaj mi kot Sokoli varovali vsakega takega početja, pa naj ostane pri na videz še tako nedolžnih stvareh, kot je recimo lepotičenje ustnic. Saj s tem delamo proti svojim načelom in ne razvijamo v nas niti zunanje, niti notranje lepote.

Poskusil bom prikazati namen mode in določiti, do kod smemo v doseg tega namena iti. Dalje hočem prikazati, kam privede pretiravanje v teh stvareh, namreč do propadanja vsega naroda, za kar mi je slika življenje po velemestih, njihovo prebivalstvo, predvsem pa ženske, ki so popolnoma zgrešile cilj, ki jim ga je dala narava.

Ker je pretiravanje v modi tako tesno zvezano z nazori in načinom življenja, prav za prav ne morem potegniti točne meje, do kod sega, ampak razumem pod »modo« ves način našega zunanjega življenja.

Če pogledamo razne primitivne narode, ki so se razvijali in, ki se razvijajo daleč proč od Evrope in njene civilizacije, vidimo, da spričo svoje borbe za obstanek z divjimi prirodnimi silami, niso oblečeni v nerodna oblačila, ki bi jim jemala potrebno okretnost, ampak hodijo večidel goli. Vendar pa opazimo na njih razne povsem nepotrebne obeske in okraske. Barvajo si n. pr. kožo tudi ob raznih drugih prilikah, torej

ne samo za boj, ko imajo s tem namen preplašiti sovražnika. Zamorka si zatika igle v lase, obeša si obroče na vrat, na roke, in znano je, da je za njihov okus tem lepša, čim več jih more nataktniti. Ze od nekdaj so ljudje na najnižjih kakor na najvišjih stopnjah svojega razvoja izbirali oblačila tako, da bi v očeh drugih zbudili pozornost, poseben občutek, ki bi ga nazvali danes občutek lepote, ki pa je bil v raznih časih in za razne človeške skupine različen. Svoj pomen o lepem so pač skušali uresničiti v mejah morale in navad svojega časa. Zato se ne smemo čuditi, če vidimo naslikane za naše današnje pojme o lepem, smešne prikazni, popolnoma povite v dolga oblačila, katerih si danes niti predstavljati več ne moremo. V srednjem veku je na primer kot vse, tudi obleko direktno ali indirektno predpisovala Cerkev. Skušali so se pač v tistih mejah, ki so jim bile dane, obleči tako, da bi bili videti čim lepši. Oblačili so se v najrazličnejše barve in si izmišljali okraske in oblike oblačil, da bi tako povzdignili celotni vtis. Tako je bilo pa samo v dobi, ko je edino besedo imela Cerkev. Če pogledamo k starim narodom, Grkom, Peržanom in drugim, vidimo, da jim je bil ideal lepote prav razvito golo telo, in so se potem oblačili tako, da je bila ta njihova naravna lepota čimbolj vidna. Doba, v kateri živimo, nam kaže, da smo se k tem njihovim idealom že precej povrnili. Način oblačenja koleba zdaj sem, zdaj tja, vendar pa zmerom tako, da so poudarjene oblike našega telesa. Zdravo, pravilno razvito telo učinkuje v najvišji meri tudi v naši dobi na naš lepotni občutek.

Iz vsega dosedanjega razpravljanja spoznamo torej lastnost, ki nam je prirojena: človek skuša ugajati sebi in drugim. To je lastnost, ki je podlaga mnogim človeškim vrlinam, kakor so: stremljenje, doseči nekaj lepšega, popolnejšega, prekositi druge v kakršnem koli pogledu, vztrajnost itd. Lahko, da je samo podzavestna, a ima jo vsakdo. Dalje pa sledi iz te lastnosti, da moramo imeti tudi neko predstavo o lepem, o grdem, o vmesnih stopnjah med lepim in grdim. Ta predstava sicer, kar je naša sreča, ni za vse ljudi enaka, vendar pa jo ima vsakdo in vsakdo ve za sebe, kaj je grdo in kaj je lepo. Pravimo, da imamo okus. Naravno je sedaj, da se bomo oblekli, če hočemo zadostiti temu klicu po ugajanju, tako, kot nam veleva okus. Ne samo iz želje, ugajati drugim, po okusu se moramo ravnati radi nas samih, radi okusa samega, kajti lepotni učinek ima na nas silno velik vpliv. Saj stremi ves naš življenjski smoter za lepim, saj živimo zato, da dosežemo nekaj lepšega, kot je pa ono, kar nas trenutno obdaja. Vse kar storimo proti okusu, žali ta naš čut za lepoto, je za nas grdo in se za tako stvar ne moremo ogreti. Iz teh razlogov se mora tudi moda po okusu pri-krojiti, ker namen vsakokratne mode mora biti: z okusno obleko in na naraven način okrepiti lepotni učinek na gledalca.

(Dalje prihodnjič.)

Linorez (Ing. arh. O. Gaspari)

О 15 РОЂЕНДАНУ Њ. ВЕЛ. КРАЉА ПЕТРА II, СТАРЕШИНЕ СОКОЛА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Др. В. В. РАШИЋ,
Београд

Скупимо се, здружимо се,
Загрњени збратимо се!
Сви у наше коло хајте,
Браћо, сестре, похитајте
И кликнимо у сав глас:
Старешино, ево нас!

Чекамо Те већ одавно
Ал' и сад је доба славно
И биће нам још милије,
Много лепше и славије:
Кад нам дођеш кроз кој' час,
Сви смо с Тобом, ево нас!

Расти, јачај, наш Соколе,
Цео народ Тебе воле!
Ту му љубав увек чувај
И са вером још очувај:
Поуздање Очино
И срдашце Мајчино!

Здраво да си, Старешино!
Наше име и милино!
Слатка вера нек' Те прати
И Бог ће нам добро дати!
Да засветли и наш дом
Сложном снагом соколском!

О ДВАДЕСЕТОЈ ГОДИНИ ВЕЛИКОГ РАТА ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ И УЈЕДИЊЕЊЕ ЈУГОСЛАВЕНА

Др. В. РАШИЋ,
Београд

Два'ест лета већ је прошло, —
Као један дан!
А већ Ново доба дошло
Као рајски сан!

Борило се, подизало
Све кроз крвав бој,
Да се скоро није знало
Ко је коме род!

Још су брда и планине
На костима све,
И још реке кроз дубине
Теку кржаве!

Овде — овде спомен стоји, —
Почетак ил' крај?
Не: епоха ту се броји
И лак уздисај!

По ноћи их месец злати
Месец светли све, —
А по дану сунце прати
Псалме, молитве!

И птице им мило поје
Уз топлину сву, —
И још деца шанту своје:
И тајка је ту!

Још по пољу гроб до гроба
Као Божји сад:
Све је душа Новог доба
Које креће рад.

Рад на селу и паланци
И вароши свуд', —
Одјекују горе, кланци:
За Мајчину груд!

Свуд' се ближи учен, прост
Част и име, роде мој!
Љубав, братство и једнакост
И слободе пој!

Нек' је налим': хвала! слава!
Сад и за навек!
А нас зове зора плава
И наш Нови век!

Похитајмо са свих страна
Брат уз брата свог,
Биће дана, срећних дана, —
Радном даје Бог!..

Два'ест лета већ је прошло
И још нови лет, —
Ал' је Ново доба дошло
И Аманет свет!

Нек' је с нама ум и разлог
И сам Господ Бог,
И сви сложни око Младог
Краља Петра Свог!

Здраво да си, Краљу мили,
Да нам дично сјаш!
Сви се с Тобом збратимили, —
Здраво, Краљу Наш!

Slavko Hotko:
„Marjetice“
(lesorez)

KRALJU PETRU II

NIKO PINČIĆ,
Malinska

(Prigodom 15 rođendana)

Zdravo, dični Sine Kralja - Mučenika!
Ljubljen od svih Tvojih vjernih podanika.
Zdravo, nado naša, ponos svih Slovena
O ljubljeni Kralju nas Jugoslovena!

Bog nek čuva Tebe, nad Tobom nek bdije,
O, Vladaru svete nam Jugoslavije, —
I nek milost Božja posvuda Te prati,
To Ti žele: Srbi, Slovenci i Hrvati!

Bog nek čuva braću Tvoju i Majčicu
Ucviljenu našu ljubljenu Kraljicu —
A pokoj nek dade duši Tvojeg Oca
I djeda Ti — Petra Oslobodioca!

OB RAJSKEM ZALIVU

ANTON DEBELJAK,
Ljubljana

So v svilni sapi jadra se napela,
omamno kliče sivo jih obzorje,
pa k sebi miče belo jih pogorje,
na njem pritlična vabi jih kapela.

Čiričkov truma pesem je zapela,
proslavlja griče in neskončno morje,
z glasovi prepojen ves gosti bor je,
saj zbor pričinja zmeraj »a - kapela«.

Ko tebe mestna ne duši sopara,
ovija tu nas čar in mik Lopára,
da duh se pne ko drzen monoplan.

Z višine sinje v modre gre nižine,
daljine meri, bajne sre bližine:
ves Lopar je razpeta božja dlan.

Kronika iz l. 1451. poudarja za polotok Lopar, severovzhodni del Raba, milino kraja in zdravo podnebje. Značilno je, da je dunajska družba, ki je pred vojno obredla vse predele po Dalmaciji, da bi postavila počitniški dom, izbrala ravno ta mirni kotiček za svoj namen. Vojna je preprečila izvršitev nakane. Zato pa so si tu postavili drugo domačijo neki Slovenci, med njimi je pozidal najlepši rtič ugledni ljubljanski zobni zdravnik dr. Srečko Puher, k je pogozdil precejšnjo ploskev ob zalivu Lopiziini. Ena izmed obilnih zajed na Loparu se imenuje: Rajska.

Lopar z zalivom

Z AEROPLANOM

ANTON DEBELJAK,
Ljubljana

Zares, obzorje danes ni prečisto,
pa vendar kvišku švigni, ptič jekleni
s popotniki čez pestra polja kreni,
potokov, cest presekaš svetlo glisto.

»Pilot, pogledi podse — de Mefisto —
tu doli zate bo pekèl zeleni,
samo v smrečino malo se zadeni:
tu ne pomore vam še brat Gahisto!«

Mrakovi v nas se zapodijo kruti,
letalu streti hočejo peruti,
krmar se jim ogiblje kar najbolje.

Nazadnje, glej, smo skoz meglene skla-
za sabo mračne čutimo prepade: [de,
pod nami jasno Grobničko je polje.

Opomba. Mefisto = orientalski vrag. Gahisto = njegov tovariš med Baski.
Grobničko polje = aerodrom nad Sušakom.

Gdje se čista ljubav istini i pravdi klanja,
Tamo je carstvo slobode i idealnih sanja.

Domovini svojoj moraš uvijek vjeran biti
I o njenoj divnoj sreći lijepe snove sniti.

Teško danas čovjek živi od poštenja i duhovne draži,
Jer ljudi više prednosti daju gluposti, prevari i laži.

Junački se mre i bezbolno život gubi,
Kad se iskreno svoja domovina ljubi.

Kad te veseli poroci zovu, onda ti od njih bježi,
Jer se to veselje skupo plaća u njihovoj mreži.

Ljubi vazda bližnjeg cijelim žarom srca svog
I uređuj život hladnim razumom uma tvog.

Domovina naša nek je svakom nama mila,
Kao majka naša, koja nas je othranila.

Línorez (ing. arh. O. Gaspari)

PESEM O BRONASTEM SRCU

JANEZ DOBRAVEC,
Murska Sobota

O, da v čistozvočni bron
skovati svoje mogel bi srcé,
da razmajalo bi se ko zvon
glaseč iz lin poldné!

Tedaj bilo bi proč gorjé
in krvavečih ran ihtenje
biló bi le zvonjenje,
ki čez široko gré poljé
in v daljah osamelih vse umira,
neslutene svetove tam odstira...

O, da v čistozvočni bron
skovati svoje mogel bi srcé —
tedaj bi pustil, da brné
svoj najgloblji bi izpeli ton!

СОКО

ДУШАН М. СТОЈЧЕВИЋ
О к у ч а н и

Гипкога тела,
а духом јак
треба да буде
Соко наш свак.

Јачајмо тело
Мишице своје;
соколска песма
нека се поје. —

Редовно вежбат
треба за цено;
вежбом се лако
развија тело.

Нека је чују
брда и доли,
да Соко увек
слободу воли. —

Вежбом се знажи
и дух подиже.
Редовном вежбом
мети се стиже. —

Једнакост, братство
златну слободу
Соко ће чуват
својему роду. —

ЈЕСЕН

СТ. М. МУТИБАРИЋ,
Деспот Св. Иван

Напуни се воћњак оголелих грана,
а пољане кише и досадне магле;
васељена опет окиснутих врана
које у јатима ко зна куд су нагле
бежећи од тужно расипаних дана...

Разним житом амбар дупком се напуни,
а дворите неком сламом разноврсном...
У собама жагор-кукуруз се круни
или кољу свиње па вечером мрсном
свако вес'е, ерећан свој стомачић пуни!

Јесен, та на коју песници се туже,
пева кроз ветар и сањаву кишу...
Сељаку не смета! Они је не руже,
јер »замор летњи« свињетином бришу
у јесен на коју песници се туже!

Јагодице, јагодице,
Ала ти је љупко лице!
К'о у руже ил' ружице
Сред шумице и травнице!

Мили моји, хајте мени,
Док је здравља и румени!
Хајте здрави и румени,
Хајте мени, — благо мени!

Хитамо ти, миљенице,
Нашег поља радоснице!
Летимо ти јатомице, —
Добра наша јагодице!

Ја сам мала ал' с мог цвета
Сваког само срећа срета!
Нит' ја знадем што је сета
Кроз сав живот овог света!

Мила наша јагодице,
Долазимо и ничице
Уживамо твоје лице
И беремо оплоднице!

Мили моји, волите ме,
Мили моји, берите ме!
За вас живим, — узмите ме
И на лицу носите ме!

Мила наша јагодице,
Нашег срца другарице,
Слатке твоје напојнице
Ти нам дајеш обилице!

На сласт вашу хотимице,
На част моју, — добричице!
Да кроз наше јагодице
Опет сине моје лице!

НАШ ПУТ

ЈОСО МАТЕШИЋ,
Generalski Stol

Put Sokola jeste jasan
On je težak — nije krasan!

Trnovit je pun prepreka,
Al na kraju uspeh čeka!

Jer kroz trnje koji jezde
Mogu stići među zvezde!

Borba samo k cilju vodi,
Sa uspehom ona plodi!

Soko ne zna nazad ići
Vek on napred želi stići!

Ustrajnošću, čvrstom voljom
Uvek napred s nadom boljom.

To je put naš uvek bio
I biće kroz život cio!

Njime Soko hrabro kroči
K cilju svome on će doći!

SLIČICE Z VSESOKOLSKEGA ZLETA V PRAGI

ALENKA KOVAČIČ,
P t u j

Nestrpno smo čakali na prihod vlaka, ki naj bi nas odpeljal v bratsko nam Češko-slovaško republiko. Končno — vlak je tu! Srce mi je začelo biti živahneje, ko sem zagledala stotine čeških vlajčic in jugoslovenskih trobojnic, plapolajočih iz vagonov, ki so nas privedli v obmejno postajo na jugoslovansko-madžarski meji. Vlak obstoji.

»Alenka, ti pa si moja!« mi zakliče iz vagona sestra Vera, katere vodstvu sem bila prideljena. Poznala sem sestro Vero že poprej in sem vedela, da bom pod dobrim vodstvom. Polna zaupanja sem zložila prtljago na prostor, ki mi ga je odkazala sestra Vera; še nekoliko mahljajev z roko in vlak je odhitel proti naši obmejni postaji.

Na obmejni postaji. Prispeli smo kot prvi jugoslovenski sokolski naraščaj, namenjen na praške svečanosti. Za nami so prišle druge sokolske župe s svojim naraščajem. Do odhoda skupnega vlaka je bilo treba čakati približno 3 ure, torej časa dovolj, da si ogledamo obmejno mesto. Pol ure pred odhodom vlaka smo bili polnoštevilno zbrani na kolodvoru, kjer je že čakala železniška garnitura za našo ekspedico. Na dano povelje naših vodnikov in vodnic smo se namestili v določenih oddelkih in ni minilo četrte ure, ko smo med navdušenimi »Zdravo«-klici oddrdrali proti meji. Objemala nas je nočna tema in pripravili smo se, da prespimo potovanje po ozemlju krone sv. Štefana.

Svitati se je jelo, naš vlak pa je še vedno brzel preko nedoglednih madžarskih poljan. Sonce je stalo že precej nad obzorjem, ko smo zapustili zadnjo madžarsko postajo. Vse v našem vlaku je bilo že pokonci, kovčegi so bili že davno odprti in nemirno drhtenje naših src se je stopnjevalo ob vsakem sunku železnih koles. Ko je bil madžarski prometnik dal znamenje za odhod in se je vlak pomaknil, smo planili na kovčege, potegnili iz njih sokolske kroje in v 5 minutah je nosil proti madžarsko-češkoslovaški meji prapor sokolskega naraščaja vlak, ki je nekoliko ur vozil mlade potnike preko Madžarske.

Petržalka! Ze od daleč so nam vihrale s postajnega poslopja in hiš ob železnici nasproti češkoslovaške vlajke in so nam doneli na ušesa zvoki godbe, ki je svirala na kolodvoru. Ni se še ustavil vlak, ko nas je pozdravil iz neštetihih grl sokolskega naraščaja in drugega občinstva, ki nas je pričakoval, gromovit »Nazdar«. Vzklikanju skoro ni hotelo biti kraja. Naši vodniki in naše vodnice so imeli težak trud, da so nas spravili v četverostope ter nas v pohodu odpeljali k obilnemu zajtrku, ki nam ga je pripravilo češko gostoljubje. To smo spoznali tukaj prvič, a smo ga bili v sledečih dveh tednih deležni še tolikokrat. Po zajtrku smo se pomešani med petržalski sokolski naraščaj vračali svobodno proti kolodvoru. Marsikdo izmed nas je že tu zamenjal jugoslovenski naraščajski znak za češkoslovaškega. Pripenjali so nam znake sokolskega zleta, ki se je prej vršil v Petržalki, in nas okitili z zastavicami s samozavestnim napisom »Ne dáme sel!« Vodniki in vodnice so zatrobili — pohiteli smo v vagone in se odpeljali.

Navdušen sprejem jugoslovenskega sokolskega naraščaja ob prihodu v Prago

Preko mogočnega mosta, ki se vzpenja nad Dunavom, ob čigar bregovih je polno parnikov in čolnov, smo dospeli v kulturno središče Slovakov — Bratislavo, z značilnimi razvalinami gradu kralja Matjaža nad njo. Na kolodvoru zopet godba in vihar pozdravljanja. Ko se je prva pozdravna burja poglobila, smo nastopili triumfalno pot po Bratislavi sami. Korakajoč v četverstopih ob zvokih nekih godb po bratislavskih ulicah, koder skoro ni več sledu o madžarščini, ki se je še pred dvajsetimi leti prešerno šopirila po njih, smo se zdeli samim sebi kakor zmagovalci, ki se s slavo ovenčani vračajo z bojišča. Ljudje, ki so hodili po ulicah, so postajali, nam vzklikali, nas pozdravljali, nam mahali z robci in še na druge načine dajali izraza svoji radosti nad prihodom predstavnikov onega naroda, ki je njihovem narodu najbližji in ki mu je poslal kot prve nas — svojo mladino. Iz trgovin, kavarn, restavracij so prihajali ljudje ob našem mimohodu in dajali duška svojim čustvom; iz stanovanj, iz uradov in pisarn so se sklanjali in nam delali burne ovacije. Skoro dve uri je trajal ta veličastni pohod, dokler se nismo morali povrniti na kolodvor, da nadaljujemo svojo pot.

Pardubice. Moja sestra Vida si dopisuje s sokolsko naraščajnico Vlasto iz Pardubic. Ko je tudi tu bil mimo prvi vihar pozdravljanja in so nas začele gostoljubne članice pardubiškega Sokola zalagati z buhtami, kolači, bonboni in drugimi dobrotami, povprašam neko članico, ali je morda med naraščajem, ki se je udeležil sprejema in pozdrava, sestra Vlasta. Ta članica mi na moje vprašanje ni znala odgovoriti, toda po nekoliko trenutkih se izmota iz gručice pardubiških naraščajnic začelena Vlasta. Povem ji, da sem Vidina sestra, in najine roke se niso izpustile, dokler nismo krenili.

Če smo se zdeli že v Bratislavi ob prihodu in na našem pohodu skozi mesto kakor triumfatorji, smo spoznali, da je bilo vse ono le senca proti temu, kako nas je sprejela Praga na Wilsonovem kolodvoru in na našem pohodu čez Václavski trg. Narodno cesto in Most legij v Tyršev dom. Besede so preslabe, da bi mogle izraziti,

kaj nam je tedaj polnilo srca in duše. Vem samo, da vtisov ne bom pozabila vse svoje življenje, in naj dosežem še tako častljivo starost. Zdi se mi, četudi se nadejam, da se udeležim še mnogih vsesokolskih zletov v Pragi, da mi nobeden ne bo mogel zatemniti ognja, ki mi je zagorel ob tej priliki v sokolskem srcu. Slutim, da mi tega, kar sem doživela sedaj, ko sem v cvetu mladosti, nobena stvar ne bo mogla zabrisati v spominu.

Dopisujem si s sestro Blanko iz Drenčina. Po njenih načrtih, ki mi jih je sporočila še na moj dom, bi se bila morala z njo sestati dan po njenem prihodu v Prago zjutraj ob osmi uri na stopnicah Narodnega muzeja na Václavskem trgu. (Pripeljala se je s svojo župo dan za nami.) Toda delali sva račun brez krčmarja: ob času, ki mi ga je določila za sestanek, smo imeli na Strahovskih lomih skušnjo za nastop. Šele prihodnje jutro, ko smo se zopet zbirali pri oblačilnicah za stadionom, sem nenadoma zaslišala klic »Alenka«, izgovorjen z neznanim mi glasom. Ozrla sem se in videla tik sebe češko članico in naraščajnico. Nisem se zavedela takoj, kdo bi to mogel biti, in zato sva se — češka naraščajnica in jaz — zrla ne vede, kaj storiti. Tedaj sem naraščajnico spoznala po sliki, ki jo imam doma poleg postelje na nočni omarici — bila je Blanka s svojo mamo. Podali sva si roke in našemu razgovoru je napravila konec šele trobka, ki je klicala Blanko v vrste češkega naraščaja.

Zelo hvaležni smo Československi obci sokolski, da je omogočila nam — jugoslovenskemu naraščaju — bivanje v Pragi do konca glavnih zletnih dni. Enega izmed vmesnih dni je izpolnil naš izlet iz Prage v Zbraslav, kamor sta nas popeljala po Vltavi navzgor dva parnika. Vozila sem se sicer že s parnikom, toda moje občudovanje so izzvale tehnične naprave ob zatvornicah, ki omogočajo dvig in spuščanje ladij na višjo oziroma nižjo vodno razino. V pristanišču v Zbraslavi zopet izredno ljubezniv sprejem in potem radostno pozdravljanje po ulici, koder smo hodili. Pred spomenikom na trgu je starosta zbraslavskega Sokola pripel po navdušenem nagovoru na prapor jugoslovenskega naraščaja spominski trak, nakar so se zvrstili še nekateri govori. Tisti popoldan je bil določen našemu razvedrilu in je potekel tako hitro, da smo se začudili, ko so nas vodniki in vodnice uredili v vrste za povratek.

V Laneh. S čustvi, uglašeni na globoko spoštovanje in skoro pobožnost, smo stopili iz vlaka v kraju, kjer je prebil svoja zadnja leta ter odšel k večnemu počitku eden največjih mož, kar jih je nosila zemlja — T. G. Masaryk. Radostno pozdravljeni smo odkorakali najprej v Sokolski dom, čigar telovadnico krasí slika prezidenta Masaryka na konju v naravni velikosti; tam je starosta lanskega Sokola izročil nam — jugoslovenskemu sokolskemu naraščaju — prapor s pomembnimi besedami, naj nas ta prapor opominja na delo, ki ga je izvršil prebivalec gradu Lany-Masaryk, naj nam bo vzgled in vzor v našem življenju, naj nas vedno spominja Masarykovih idej, ki so tako sorodne Tyrševi miselnosti. Po prevzemu prapora smo se napotili na pokopališče in se ganjeni ob grobu Masaryka in njegove soproge zamislili v veličino tega duha, ki se izpričuje še po njegovi smrti: zajel je s svojo duševnostjo kulturo vsega sveta, obnovil češko državo, ki je tri sto let ležala poteptana v prahu, užival ugled največjih mož svoje dobe in si vendar zaželel, naj bo njegov poslednji dom enako skromen, kakor je bil on sam vse svoje žive dni.

Křivoklat! Zavedamo se, da stopamo po tvojih sledovih, oče Tyrš! Bilo nam je pojasnjeno, da se kretamo v pokrajini, ki spada skozi stoletja k najponosnejšim češkim krajem. Saj so se hranile češke kraljevske insignije skozi stoletja vedno na gradu Křivoklatu, kadar je pretiła nevarnost, in narod njegove okolice jih je čuval ter hranil; zato ga štejejo med najbolj svobodoljubne češke državljane. Misliti si moremo, kako je bivanje med tem narodom in v tej pokrajini učinkovalo nate, mladi Tyrš, in se nič več ne čudimo, da si postal oče Sokolu.

Izredno počaščene smo se čutili naraščajniki in naraščajnice, ki nas je dohitela sreča, da smo bili povabljeni na poset pri jugoslovenskem poslaniku v Pragi, drju Protiću. Po govoru g. poslanika, ki nam je izrazil svoje priznanje, da smo s svojim nastopom in vsem svojim zadržanjem tako častno reprezentirali našo državo, po zahvali brata Gangla pa nam je poslanik izkazal svoje gostoljubje z obilno zakusko. Prirodno je, da mora biti tam, kjer so zbrani radostni Jugosloveni, tudi kolo: z nami je bila fanfara naraščaja iz Kule v Vojvodini, ki nam je pridno svirala poskočna kola. Kmalu so nam dvorane jugoslovanskega poslanika postale pretesne, tako da smo morali premestiti svoje radovanje na obširno dvorišče. Ni trajalo dolgo in pomešal se je med nas tudi sam g. poslanik ter se veselil z nami kakor svoj med svojimi.

S sestro vodnico smo se dogovorile, da nas je nekatere odvedla na razstavišče, da bi tam obedovale. Imela sem izredno srečo. Sestala sem se z Blanko in njenimi roditelji. Zopet sem doživela dokaz brezmejnega gostoljubja in ljubezni, ki jo je ta češka rodbina izkazala meni ne kot taki, ampak kot predstavnici našega naroda. Ne le da sem morala obedovati z Blanko in njenimi, morala sem z njimi ostati ves popoldan in še zvečer, dokler nisem morala v prenočišče. Blankin oče mi je razkazal in raztolmačil velikansko sokolsko in z njo spojeno gospodarsko razstavo. Vodil me je od »krama« do »krama«, in kjer koli je kaj videl, kjer je menil, da bi mi moglo kaj ugajati in me spominjati Prage ali zleta, tam je odprl svoje radodarno srce ter me obložil s spominki. V tej družbi preživljeni popoldan sicer ni dosegel mnogih drugih v tem, da bi se bil kakor oni odlikoval po svoji veličastnosti, brez dvoma pa sem to popoldne doživela prisrčnost, ki mi je segla globoko v dušo ter se ukoreninila vanjo tako močna, da mi ljubezni do češkoslovaškega naroda pač nič ne bo moglo iztrgati iz nje...

In zopet smo bili triumfatorji... Nepopisno je, kar smo doživljali ob svoji povorki po Pragi. Vse občinstvo, ki nas je pozdravljalo, se je zlilo z nami v eno. Menda ne pretiram, če pravim, da je pol milijona src bilo z našimi srci v enakem taktu. Samo dva majhna dogodka! Videla sem, s koliko navdušenostjo je sivolas mož z belimi brki dajal izraza svojemu navdušenju; gotovo je imel že čez šestdeset let in vendar je bil ves, kakor da je še mladenič ali mož v najboljših letih. Nenadoma je njegovo navdušenje prekipelo. Ni se mogel vzdržati; strgal se je iz špalirja, v katerem je stal, skočil k najbližji naraščajnici in ji ves blažen pritisnil poljub na lica. — Sama sem imela v rokah majhno jugoslovansko zastavico. Z njo sem mahala, pozdravljala in odzdravljala. Nenadoma seže iz špalirja roka in moje zastavice ni bilo več v moji roki. Naj bo bratu, ki si jo je na tako nenavaden način prisvojil, lep spomin na »Jugoslavce!«

Naše slave je bil konec. Škoda! Ni pa še konca dokazom, kako globoka ljubezen veže češkoslovaški in jugoslovanski narod. Ko smo se vračali iz Prage, je naš vlak zajela noč še v Češkoslovaški republiki. Kakor je vsa vožnja ob našem prihodu bila niz ovacij, tako so se ponavljale te zopet ob našem povratku. Niti pozne večerne niti rané nočne ure niso motile prebivalcev mest, skozi katera je brzel naš vlak: koldvori so bili natrpani, bratje in sestre iz Češke in Moravske so nam hoteli dokazati še ob poslednji priliki svoje gostoljubje in svojo veliko naklonjenost do »Jugoslavcev«.

Naj se ravnajo politiki, češkoslovaški in naši, ter drugi predstavniki naših narodov po geslu »Zvestoba za zvestobo«, nam Sokolom in Sokolicam je geslo le enobesedno: »Zvestoba!«...

Prezident dr. Beneš in gospa ob nastupu jugoslovanskoga Sokolstva na zletišču.
Na levi br. E. Gangl, na desni starosta ČOS dr. Bukovsky

NAŠ DUH JE BIO U PRAGU

GOJKO JAKOVČEV,
B e t i n a

Za vrijeme glavnih sletskih dana u Pragu, naraštajci našeg Sokolskog društva priredili su u nedjelju 3 VII svečanu sokolsku akademiju. Na programu su bile razne deklamacije, govori i vježbe. O vezi Jugoslavena s braćom Čehoslovacima opširno je govorio brat društveni prosvetar. Naročito je podvukao te veze za vrijeme svjetskog rata, kada su jugoslovenski i češkoslovački dobrovoljci bježali iz »carske, apostolske vojske« braći Rusima i Srbima, jedinim tada slobodnim slavenskim narodima. Bratske veze između obaju naroda su jasnije došle do izražaja, nakon oslobođenja g. 1918. Razni sokolski sletovi, priređivani od oslobođenja do danas, mnogo su doprinijeli tome da se svi Slaveni međusobno upoznaju i zbliže. Tako se i danas održava u bratskoj Češkoslovačkoj Republici X jubilarni svesokolski slet, na kojem pored druge slavenske braće ima i dosta Jugoslavena (10.000). Zlatni Prag srdačno je primio drage goste iz svih slavenskih zemalja. I danas kada teška atmosfera pritišće cijelu Evropu, Prag je ipak vrvio od crvenih sokolskih košulja. Na svakom koraku čuli su se gromki bratski pozdravi, koji su se orili kao pretnja onima koji bi hteli da nas nestane. Ali im je trud uzaludan. Što oni više pokušavaju da nas nestane, to smo mi čvršći, jači i sigurniji u svoju pobjedu i u svoje ideale. I kada su na sokolski stadion, na Strahovu, u zlatnome Pragu, ulazile silne sokolske legije, u našoj maloj sokolani, iza završenog govora br. prosvjetara, iz naših jakih sokolskih grudi čula se ona silna slavenska himna, koja se orila kao tutnjava daleke grmljavine »Hej Slaveni«.

Ne zavidamo našoj braći, koja su bila sretna da mogu u Prag na slet. Mi, koji smo ostali u svojoj miloj domovini, iako tijelom daleko od njega, naš je duh bio u Pragu.

Велика дневна жега почела је полако да престаје. Ваздух, расхлађиван лаким поветарцима, бивао је све угоднији. Сунце се полако, на своме свакидашњем путу, ближа западу. Небо је ведро. Нема ниједног облачића, који би умрљао његово бескрајно плаветило.

Лепо време измамило ме у поље. Изашао сам из собе у којој је владала спарина — у природу, на чист ваздух. Задржао сам се на пољани покривеној сочном травом, на којој су чобани пасли своја стада. Био сам сам, самцаг. Друштво се играло, као и увек, лопте на пољани. Мене њихова игра није занимала. Занимала ме лепота природе, ваздух и сунце.

Сео сам на мали брежуљак обрастао травом и проматрао околину.

Слика коју сам видео била је дивна. Око мене зелене ливаде и дубаве. У насељу блеште прозорска окна на разнобојно окреченим кућама под зрацима сунца које залази. Ваздух је већ свеж а замало млаки поветарци постају хладнији. Небо је још увек чисто. Над пољима и кућама спушта се прозачна магла. Чобани терају своја стада и затварају их у торове. Људи се враћају с дневног посла. Деца се растају с пољанама. Ја остадох скоро сам, очаран дивним призором који тада пружаше природа.

Сунце ће скоро заћи за удаљену планину. Запад се куна у руменилу и даје неопisiv призор. Остали део хоризонта губи се у тами.

Сунце је зашло. Вече је. Мрак се полако спушта. Још мало па ће се појавити и звезде.

Чекајући њихову појаву, удубих се у мисли. Мислио сам о снази природе, која је неизмерна, о њеном животу, о прецизности по којој се стално креће њен величанствени точак. Дивно сам се њеним законима, који се не мењају кроз векове, а који су правични, јер све што дају подједнако, и малим као и великим, и сиромашним и богатим. За тренутак успоредио сам људско биће с овом величином природе, и ко зна какве бих закључке у томе извео и докле бих у тим мислима остао, да ме изненада не прекиде нечији глас.

— Што радиш ту? — упита ме мој друг

— Ето, ништа — одговорих му, још обузет мислима.

— Хајде, мама те тражи,

да вечераш.

Окренух се, подох кући бацивши још једном поглед на небо. Неколико звезда већ је треперило на њему.

Идући кући и нехотице ми се оте узвик:

— Величанствена природо, велики су и праведни закони твоји!

PRVI NASTUP NA AKADEMIJI

GOJKO JAKOVČEV,
B e t i n a

Bilo je to na Prvi decembar jedne godine. Biralı su se najbolji vežbači za večernji nastup na akademiji. Među izabranim naraštajcima bio sam i ja. Ko bi bio opisao moju radost; cio sam dan bio veselo i radostan. S nestrpljenjem sam očekivao večer. Konačno je došla i ta, tako dugo očekivana. Pred punom dvoranom, nastupila su ispred nas muška djeca. Iza njih nastupili smo mi u svojim prostim vježbama. Nakon odvjezbanih vježbi, kad je zavjesa pala, čulo se gromko i oduševljeno pljeskanje. K meni su prišla braća prednjak i načelnik i kao najboljem vežbaču su mi srdačno čestitali. Još i danas se sjećam, kako sam se crven u licu osjećao srećan i ponosan među svojom braćom. Od one večeri pa do danas nije nijedna akademija prošla, a da na njoj nisam nastupio u vježbama ili s kakvom prigodnom deklamacijom.

POD PLATNENO STREHO

MILOŠ ŠULIN,
Zagorje ob Savi

(Iz sokolske gozdne šole pri Mozirju)

»Diži, diži se, namesti krevete...!« tako nas je vsako jutro ob 6. zbudil iz sladkega spanja z neusmiljenim glasom rog br. Zdenka. Prav zaspano je zlezlo iz toplih ležišč 25 bratov in 10 sester ter odhitelo k bistri Savinji preganjat zaspanost... S tem se je pričelo naše vsakdanje življenje v taboru.

Vhod v taborišče

dece in naraščaja. Zabavali smo se tudi z odbojko, lahko atletiko in ostrim streljanjem. Zvečer so nam zopet naše dobre mamice preskrbele polne skodelice raznih dobrot. Najbolj pa smo se veselili tabornega ognja, da se po resnem delu malo razveselimo. Naš program je bil seveda izbran, skoraj varietejski. Nastopali so skoraj sami umetniki, med prvimi naš »Boštjanček«, predstavnik »Boljšega cir-kusa«. Vse do 9. smo se zabavali in prepevali, dokler nas ni zopet rog pozval spat.

Ponoči nismo zanemarjali varnostne službe. Po dva brata skupaj, oborožena s puško (ne leseno!), sta hodila po taboru in čuvala speče brate in sestre.

Veliko veselje nam je vzbudil prihod dveh bratov iz Prage — Mirka in Jirka. Sprva smo se sicer malo težko razumeli, toda bratovska in sestrska iznajdljivost v sporazumevanju se je tudi v tem primeru pokazala v popolni meri. Prav hitro sta se češka brata uživala v naše taborno življenje in se počutila kakor doma. S težkim srcem sta se poslovila ob zaključku od vseh in želela, da bi se kmalu zopet videli.

Po telovadbi in gozdnem teku sta nas sestri kuharici razveselili s skodelico tople kave in polente. Telesno okrepani smo krenili v predavalnico pod milim nebom, kjer nam je krepil duha s svojimi predavanji eden ali drugi brat iz vodstva. Seveda niso bila predavanja strnjena, temveč smo se v dveh odmorih zabavali s petjem in kosom kruha, ki je bil nama-zan bodisi z medom ali z mezgo.

Po obilnem kosilu smo nekoliko polenarili, nato pa smo se šli premetavat v Savinjo, toda ne prepogosto, kajti umivali so nas precej redno od zgoraj. Tudi veter se ni mogel vzdržati, da nam ne bi kazal svoje nenaklonjenosti in se je lotil v svoji zaslepljenosti platnenih domov naših milih sester. Nekoč je celo ponoči odnesel streho njihovi hišici in jo neusmiljeno vr-gel v grmovje. Bolj uvidevno kot veter pa je bilo vodstvo in je brezdomke preskrbelo s toplim čajem in keksi... Ker pa nam je Savinja precej izboljšala tek, smo si potem primerno založili želetočke v »logorju požeruhov«, kakor se je imenovala naša kuhinja.

Poleg teoretičnih naukov smo imeli še praktične vaje za vzgojo sokolske

Živila vozijo...

Prirejali smo tudi izlete, tako v Logarsko dolino in Braslovče, kjer smo se poklonili manom br. Puncerja. Šli smo tudi na prireditve v Sv. Peter, kjer smo nastopili s posebno točko. Povsod so nas ljubeznivo in res bratsko sprejeli. Tako je kar prehitro minil čas. Okrepljeni s Tyrševimi idejami smo se vrnili na svoje domove, pripravljeni se boriti za kralja, za narod, za mili dom.

Br. Zorko predava „Kakšna bo bodoča vojna“

JEDRENJE

GOJKO JAKOVČEV,
B e t i n a

Nedjelja je. Poslije podne. Na moru duva svježiji vjetar. Vidi se mnogo kao snijeg bijelih jedara. Sjedeći za kormilom, gledajući na nadolazeći reful (zamah vjetra), okrećem ga, brod se naginje i plovi brzo napred. U mojoj lađi nisam ja sam. Ima nas još šestero naraštajaca. U sredini broda sviraju. Čuju se harmonika i tambure. Najljepše uspjeva: »Oj, more duboko...« Lađu nam već dosta visoki valovi bacaju gore, dolje. Vjetar oštro duva. More se pod jačim nasrtajima vjetra prebacuje preko prameca, ali mi ipak pjevamo. I čim je jači bijes vjetra, tim je jača i naša pjesma. Još jedan veliki val se propne preko broda, a mi mokri svršavajući pjesmu kličemo: Jedinstvu, bratstvu, ljubavi, sokole, vodi nas... Krećemo natrag. U selo. Pospremimo brod i onda na kupanje. Iz visoke rive skaćemo u more, plivamo, igramo razne igre i takmičimo se. Iza kupanja odlazimo u sokolanu. Kroz selo pjevamo veselu koračnicu: »Gle, sokolov čete zbrane...« U sokolani vježbamo svježiji i odmoreni. Iza vježbi obično odlazimo na »Petrovo šetalište«...

NARAŠTAJSKA SKOLA SOKOLSKE ŽUPE NOVI SAD

Sokolska župa Novi Sad održala je svoju prvu uzgojnu školu za muški naraštaj s taborovanjem na letnjem vežbalištu Sokolskog društva Subotica Matica zvanom »Sokolovac«, koje leži pored obale paličkog jezera. Škola je trajala od 16 jula do 5 avgusta t. god. Tu nas sunce u praskozorje svojim nežnim zracima budi i zove u božanstvenu prirodu, da nam se u čistom vazduhu duboko nadimaju grudi i da bi u jezerskoj vodi osvežili svoje telo, a zatim pristupili plemenitom sokolskom radu pri kojem bi mladi, poletni i uvek veseli naraštajci dominirali prirodom ukrasiv je svojim snažnim telima, obasjav je svojim kao kristal bistrim očima i umešni u istu duh sokolske bratske ljubavi.

Škola je otvorena dizanjem državne zastave i pozdravom uz pevanje sokolske himne »Oj Sloveni«.

Ovu školu organizovao je i vodio s uspehom načelnik župe, dugogodišnji i poznati sokolski radnik, brat Milan Teodorović uz pomoć i saradnju tehničkih i prosvetnih radnika. Bila su 32 učesnika od kojih i jedan Čehoslovak brat Bohumil Pohořski, naraštajac Sokolskog društva Plzenj V.

Predavali su braća: Milan Teodorović, načelnik župe (metodika, strojevnje vežbe, vežbe palicama i pesničanje), dr. ing. Ko-

sta Petrović, zam. starešine župe (sokolski domovi i vežbališta), Marko Vilić, župski prednjak (praktično vođenje uz pomoć braće E. Krala i V. Vujkovića, tajnika Sokolskog društva (sokolski sustav, plivanje i slobodne grane), dr. Ivo Jonjić, lekar (anatomija, fiziologija, higijena i prva pomoć), Josip Temali, okružni načelnik (proste vežbe i veslanje), Lajčo Pozderović (skupine, različnosti i igre), Drag. Smiljanić, pešad. poručnik (nastava za gađanje) i Kosta Lavirac, starešina Sokolskog društva B. Topola (idejni osnovi Sokolstva, sokolska štampa, sok. organizacija, trezvenost i alkohol, o štednji, izleti i taborovanja i o uzgoju).

Ukupno je održanih 105 časova. Nastava je tekla prema utvrđenom programu od strane vodstva škole. Škola je bila uređena na internatskoj osnovi s taborovanjem. Dnevni život u školi tekao je ovako: u 6 časova ustajanje i spremanje logora, posle toga trčanje i čas jutarnje telesne vežbe, a zatim kupanje u jezeru i tuširanje. Posle toga doručak, a od 7^{1/2} do 10^{1/2} časova nastava, posle koje zakuska, a ručak u 13 časova. Posle ručka, koji je spremala vredna sestra L. Teodorović, nastao je odmor, a zatim od 16—19 časova produžena je nastava. U 19^{1/2} časova je večera, a posle ove prikazivani su filmovi Saveznog prosvetnog odbora ili bi se pored jezerske obale održavale logorske

Čas naraštajske jutarne telovežbe

Vožnja jezerom na Pallcu

Dizanje zastave

vatre, kod koje bi se pevale sokolske i vesele pesme i zbijale duhovite šale sve do 21 1/2 čas, kada se polazilo na počinak.

Učesnici su izradili više govora pred vrstom, većinom idejno uzgojne sadržine o kojima se na kraju časa vodila i diskusija. Svi su izradili zajedničku temu: Čemu teži Sokolstvo. Na kraju su održana takmičenja iz slobodnih grana, vežbanja na spravama, plivanja i streljanja. U ovoj školi, osim redovne nastave, kako teorijske i praktične u smislu sokolskog sustava, obrađene su posebno još i nastava za gađanja i obranbenost prema najnovijim propisima.

27 jula učinjen je izlet s maršovanjem do šume u Čavolju, kada se prevalilo 25 kilometara. Tom prilikom brat Drag. Smiljanić, pešad. poručnik, upoznao je učesnike s osnovima krokija, čitanjem karata i orijentacijom na terenu. Pored ovoga nije izostao odličan ručak, koji je spremljen od strane starešinstva Sok. čete Čavolj, a posle toga neumorno se igrala odbojka sve do povratka u školu.

Učesnici su učinili posetu Sok. društvu Subotica - Stadion, gde su pod vodstvom i stručnim tumačenjem brata dr. ing. Koste Petrovića pregledali stadion. Tu im je spremljena ukusna zakuska od strane ovog Sokolskog društva, a u povratku razgledali su sokolski dom.

Posetu školi učinili su komandant divizije diviz. đeneral g. Ilija Bračić s pomoć-

Naraštajka škola Sok. župe Novi Sad na Pallću

nikom brigad, đeneralom g. Milanom Nikolićem, te braća: Mirko Domac, blagajnik župe, Milanko Spernjak i Jovan Crnjanski, članovi uprave župe, koji su izrazili svoje priznanje na dobroj organizaciji škole.

Zadatak ove škole je, da mladom naraštaju pruži potrebnu spremu, kako u tehničkim tako i prosvetnim granama sokolskog rada, da bi dobili što veći kadar sposobnih i svesnih sokolskih radnika, a poželjno i idealno bi bilo, kada bi svaki pripadnik sokolske organizacije prošao kroz ovakve škole, jer su krajnje težnje ove škole, da uzgoji napredno pokoljenje, i da mu pokaže pravi put koji vodi ostvarenju velikih i plemenitih sokolskih i čovečanskih ideala: Ljubavi i Mira, Istine i Pravde, Lepote duha i tela.

Na svršetku škole izvršen je pozdrav zastavi i otpevana je sokolska himna, a

Trpezarija (blagovaonica)

pozdravnu reč održao je brat dr. ing. Kosta Petrović, zam. starešine župe, izražavajući svoju radost i zadovoljstvo na postignutom uspehu škole, zahvalio braći nastavnicima na njihovom požrtvovnom radu i uputio poziv učesnicima škole, da odve stečenu spremu i sokolsku disciplinu prenesu u svoje sokolske jedinice i da od sada s još više ljubavi i oduševljenja razviju svoju sokolsku delatnost u punoj meri. Zatim je vođa škole brat M. Teodorović predao učesnicima škole uverenja o pohadanju škole i postignutom uspehu.

Rad u školi je završen, a u večnom sećanju sviju biće krasan i dirljiv prizor kada, dežurni u školi, predvodi naraštajce u vrsti do zastave, da je pozdrave i uz čitanje i zvuke molitve spuste niz koplje u znak da je dnevni rad u školi završen.

Kosta Lavirac, Bačka Topola.

Sokolski znak. — Člani vsake organizacije ali udruženja nosijo poseben emblem. Čemu ga nosijo? Zato, da se med seboj spoznajo. Tako nosimo tudi mi Jugoslovanski Sokoli svoje znamenje. Najlepše, kar more krasiti prsa vsakega naraščajnika in člana, je znak viteške sokolske organizacije. Ta znak kaže na pripadnost k največji jugoslovanski in slovanski organizaciji. Vsak naraščajnik in vsak pravi Sokol mora vedeti, da ima Sokol kraljevine Jugoslavije tri znake, in sicer dečji, naraščajski in članski znak. Poslednjega si pripenjajo vsi slovanski Sokoli.

Dečji znak nosi sokolska deca obojega spola. Mila glavica s sedečim sokolom na rami. Mirno in nedolžno zreta v svet resni očesci, a na ustnicah kroži srečni smehljaj. Ta slika, živo podana kot življenjski dih v mrtvo kovino, nam simbolizira mladost, polno prikipajočega ognja, ki s svojimi možgani še ne doume vsega gorja na tem svetu. Ptica sokol pa čuva mlado bitje proti morebitnemu napadu.

Naraščajski znak s ptico sokolom v letu in z odročnjem stasitega naraščajnika predstavlja glavno nalogo Sokolstva — krepko telesno vzgojo. Nikdo od nas, ki ne telovadi, ne more spadati k sokolskemu naraščaju. Zakaj moč in smelost je samo v hrabrih, delavnih naraščajnikih. Leteči sokol čuva nas naraščajnike propasti, ki nam prete ob vsaki priliki.

Članski znak predstavlja Sokola pod varno vejo velike slovanske lipe. V roki Sokola - boritelja se blešči meč, a nad njegovo glavo čuva s svojimi krili ptica sokol.

Ko smo tako spoznali sokolske znake in doumeli njihovo sveto vrednost, vemo, da je nošenje sokolske značke za Sokola največje odlikovanje. Zato čuvajmo vsi naraščajniki brez izjeme povsod in pri slednji priliki, da ne onečastimo ali da bi kdo drugi ne onečastil sokolske svetinje.

Zapomnite si, da brez značke naraščajnik ni popoln Sokol. Zato nosite značke vsi s častjo ter se zavedajte, da morate vedno in redno s svojim govorjenjem in delovanjem delati čast veliki slovanski domovini in Sokolstvu.

(Sl. H.)

* * *

Mičun M. Pavićević, Crnogorci u priča i anegdota. Knjiga 18. Zagreb, 1938. Str. XII + 210.

Predgovor tej zbirki je napisal bivši minister dr. B. Vošnjak, ki med drugim trdi, da predstavljajo Mićunove folklorne knjige ogromen kulturni kapital, kakršnega v naši dobi menda noben drugi narod nima. Kulturni zgodovinar še ni izrekel poslednje besede o tem gradivu, ki včasih sega nad 500 let nazaj, na pr. Psoglava (101). Z znatno starostjo se ponašajo pripovedke, ki se spominjajo beneške dobe v Črni Gori. Neko število njih jemlje v misel Petra I. Svetega. Najnovejše pa so zajete iz naših dni, tako Sa narodnoga zbora (75), ki reagira na Mačkove punktacije iz l. 1933., vsebinsko pa se krije s predzgodovinsko magijo, kakor nam jo slikajo narodopisci na pr. Norbert Casteret, »Dix ans sous terre« (Paris, 1937.). Ta ali ona zgodbica spada med vraže, tako »Platiće deveti pās«, ali pa zveni kar neverjetno (Ukleo i magarca). Pozamezne sodijo med etiološko ali etimološko blago: zakaj se potomci kmeta (vaškega sodnika) Rakočevića imenujejo Odilažići, drugi Bleavci, tretji Sućaci, Jazavci, Puovići, Vranići itd.

Povsod pa se vidi, da ti gorščaki niso rojeni za hlapčevstvo ali klečplazništvo v nasprotju z avstrijskim plemstvom, ki ga je pokojni dr. Krek v dunajski zbornici označil: o takem veljaku se da vse življenje na kratko posneti: »Er war servil und ward sehr viel« (nizkotna leza visoko spleza).

Pavićević ne prikriva niti slabih potez, ako se kje pokažejo, zgled »Krstu - uhoda« (70). »Bekino vjerovanje« (90) predstavlja patološki primer, potemtakem ne more služiti za oznako normalnega Crnogorca. »Mirova prijetna« (86) nas nehote domisli groznje Ribničana, ki so mu konja zaplenili. Balzacove »Contes drolatiques« ti pridejo na um ob anekdoti »Da ne pusti vjetrove« (164).

Iz vse zbirke pa diha nazor: Vazda mi je sladji jedan dram istine, nego hiljadu oka laži (139).

Nekateri prispevki so združeni pod poglavjem: Humor. S tem še ni rečeno, da ostali vzorci niso duhoviti ali zabavni. Naj vam o tem pričajo kratki primeri.

I.

Pop i vladika

Pop Janičije Bojović imao je bradu crnu kao katran, a kosu i brkove bijele kao ovca. Na tužbu da mnogo pije rakije, pozove ga vladika Milentije, pa kad ga vidje onako šarena, upita:

— Zašto, pope Janičije, imaš tako crnu bradu, a kosu i brkove bijele?

Pop se dohvati za bradu i odgovori:

— Ovo mi je bilo pod vodom, te je zadržalo pravu boju; a kosa i brkovi pobijeljeli od suše.

II.

Drago i Juzbaša

Putovao Drago Vojvodić iz Budimlje za Konjuhe, na konju, s revolverom za pojasom. Kad je stupio na most u Beranama, zaustavi ga juzbaša i reče:

— Imam emer (naredbu) da pod oružjem ne puštam nijednoga Crnogorca, da prelazi preko mosta.

Drago ga pogleda, vrati konja i odgovori:

— Ako imaš emer za most, nemaš pod njim. I okrenu konja ispod mosta i pod oružjem udje u Berane.

III.

Vuk

Uputio se Vuk Aleksić, iz Nikšića, za Uskoke sa Drobnjakom koji je javio ovce iz Bjelopavlića za mljekarinu.

— Ajde ćeraaj brže te brave, reče Vuk, pa ćemo zajedno na konak u jednoga moга poznanika koji će nas lijepo primiti.

Drobnjak ćera, a Vuk medju ovacama osmatra najbolju. Kad su zakonačili, Vuk reče Drobnjaku:

— Daj da mi zakoljemo onu jalovu Žuču, pa da se naidjemo kao i ljudi, a tebe će biti prava zakletva pred Brdjaninom, da ti je vuk zaklao, pošto je mene ime Vuk, ja ću je zaklati mojom britvom.

Drobnjak pristade. Večeraše i gosti i domaćin, a što preteče od Žuće, Vuk napuni bisage.

Poslije nekoliko vremena, dodje Bjelopavlić da vidi svoje ovce, pa kad vidi da nema najbolje, upita Drobnjaka, što je sa njom bilo. Ovaj sfavi ruku na prsi i reče:

— Žuču je zaklao vuk, a ako ne vjeruješ, vodi me u koji god hoćeš manastir, da ti se zakunem.

Brdjanin se vrati kući i ispriča ženi da je vuk zaklao Žuču.

— A dje nju, najbolju jalovušu, nadje medju tolikim krdom?

— Eto, na našu nesreću, naša se Žuća svidjela i vuku! Dr. A. Debeljak.

SESTRI PALMIRI V SPOMIN!

V pomladi, ko sonce raztopi zadnji sneg, oživijo sokolska letna telovadišča in tisoči, ki so se prej gnetli v telovadnicah, pohitijo v naravo na mehka tla in sveži zrak. Tudi telovadišče Ptujskega Sokola zgodaj oživi in na njem se po večini zbira mladi svet. Med to vedro mladino je bila tudi vedno vesela naraščajnica Palmira. Pod tem imenom smo jo že od mladosti poznali. S svojo prijaznostjo in dobrosrčnostjo se je prikupila vsakemu v prvem trenutku. Ko se pred telovadbo zbere precejšnja gruča naraščaja, se kmalu razvije prijetno razpoloženje in gromki smeh se širi daleč tja do mladih gozdov. Kadar koli je prišla sestra Palmira med te vesele ljudi, se je vsa srečna radovala z njimi in često je postala središče živahne družbe, ker je s svojim zdravim humorjem bila ena najbolj zabavnih naraščajnic. Kako prijetno ji je bilo med sestrami in brati, kako so ji takrat gorela vedno rdeča lica, kako veselo so ji sijale krasne oči, v katerih se je zrcalila lepa njena duša, in kako čisto je zvenel njen prijetni smeh!

Taka je bila vsekdar v razposajeni naraščajski družbi. Toda, ko je vaditeljica zaklicala »Mirno!«, takrat je bila razigrana Palmira med prvimi, ki so mirno obstale in vedno poslušno sledile besedam vaditeljice.

V telovadnici se je razvila v vzorno in spretno naraščajnico. Udeleževala se je vseh nastopov in ni bilo sokolske akademije, kjer bi ona ne sodelovala. Čudili smo se, s kako gotovostjo je vsakokrat izvedla svoje vaje. V šoli je Palmira vedno pozorno poslušala svoje profesorje, ko pa je zazvonilo, je bila ona zopet tista, ki je razveseljevala svoje tovariše in tovarišice.

Ob njenem zdravem smehu se je kmalu razjasnilo lice sošolcu in sošolki, če jima je morda slaba ocena skvarila dobro voljo.

Dobra vzgoja od doma, lahko bi rekli sokolska, kajti vsa družina spada k onim redkim, ki se dosledno drže Tyrševe ideologije, in vzgoja v sokolski telovadnici, sta napravili Palmiro za zgledno naraščajnico, ki se vedno znajde tudi izven doma in šole. Spominjam se, da smo nekoč sedeli v parku in se smejali, kakor se pač smejejo mladi in brezskrbni ljudje. Takrat sta prišla dva slabo oblečena otroka in se ustavila blizu nas. S svojimi udrtimi očmi sta nas opazovala, vendar se bliže nista upala, ker sta se menda bala, da bi nas motila v našem veselju. Že sta se okrenila, da bi odšla, takrat pa je nenadoma vstala Palmira, vzela iz torbice nekaj denarja in ga dala lačnima otrokoma. Ko se je vračala na klop, sem samo za hip ujel njen pogled in to mi je zadostovalo, da sem opazil, kaka sreča je sijala iz njenih oči, ker je mogla pomoči nesrečnima otrokoma.

Dijaška leta so nam hitro tekla, kmalu smo prišli v sedmo gimnazijo. V začetku je tudi v tem letu šlo vse v redu. Palmira je bila še zmeraj naša priljubljena tovarišica. Sredi zime pa je nekoč izostala iz šole. Vsi smo mislili: »Danes pa tudi Palmira šprica«. Toda, ko je ni bilo naslednji in še tretji dan, smo bili prepričani, da je resno obolela. Ko je izostala še več tednov, še vedno nismo mogli verjeti, da bi bila bolezen za njeno zdravo telo tako usodna. Čez več mesecev smo zvedli, da ji je bolje. Takrat smo si še bolj želeli, da bi kmalu prišla zopet med našo družbo. Palmira sama se je polagoma čutila močnejšo in z vnemo se je učila doma, ker pač ni hotela zaostati za svojimi sošolci. Privatni izpit je dobro naredila in v novem šolskem letu smo se zopet našli v istem razredu. Toda, nekdanj tako zdrava in vesela Sokolica, se je zopet morala umakniti v zdravilišče, ker ji je zavratna bolezen vedno bolj razjedala nežna pljuča.

Vsa skrb njenih dobrih staršev in zdravniška pomoč nista mogli rešiti Palmiro usode, ki se ji ne more nikdo izogniti in ki zadene enega prej, drugega pozneje. Naša sestra — Sokolica — in sošolka je morala umreti v času, ko se ji je odpirala srečna pot v življenje.

Zdi se, kakor da nam usoda nalašč pobira najboljše ljudi, ki so vselej bili na svojem mestu in služili za vzor nam drugim.

Tam, kjer se je zrušilo mlado življenje, je praznina in zastoj se nam ozirajo oči, da bi zagledale nekdanj tako srečni Palmirin obraz... Tam je praznina, le spomin na njo še živi in bo živel. To Ti lahko obožujemo, Palmira, v imenu vseh, ki smo ti bili tovariši in prijatelji, dokler ne bo tudi nas doletela ista usoda. — Zdravo, sestra Palmira!

(K. J.)

*

Zajednički grobovi bitke kod Kana.

Prošlo je istom nekoliko meseci, otkako su nadeni ostaci zajedničkih grobova na onom mestu, gde se bila 216 godine pre Hrista ona poznata odlučna bitka kod Kana, gde su Rimljani pobedili Pune. Odmah iza tog otkrića počela je italijanska vlada iskopavanjem i sada je otkopanih već više stotina tih zajedničkih grobova. U tim grobovima bili su sahranjeni rimski legionari i kartažanski vojnici, jedan kraj drugoga; metnuti su u grob, gde su slučajno ležali i tako su ležali ljuti neprijatelji spokojno jedan uz drugoga više od dve hiljade godina.

Godišnje 10 miliona nezgoda u USA.

Kako je ustanovio ured za narodno zdravlje, zbiva se svake godine u USA oko 10 miliona nezgoda, koje prouzroče da svaki dan oko 500.000 ljudi ne može da obavi svoje dnevne poslove. Najveći broj smrtnih slučajeva zahtevaju prometne nezgode. Ove smrtno žrtve stoje u američkim smrtnim statistikama odmah iza smrtnih slučajeva poradi raka, bolesti pluća i srca. Ured za narodno zdravlje je također ustanovio da dom Amerikanca nije nipošto sigurniji od ulice; preko 30 % nezgoda zbiva se naime u kući, što padanjem, što ranama od vatre i porezivanja. Iz statistike proizlazi nadalje da muškarci do 65 godine češće stradaju nego žene; posle 65 godine razmer je upravo protivan.

Istina o otrovnim plinovima. »Dahnite!

Istina o otrovnim plinovima« naslov je knjizi koja je pre kratkog vremena izašla u Londonu te je pobudila u celoj Engleskoj ogromnu pažnju. Pisac predaje hemiju na univerzitetu u Edinburgu i spada među najistaknutije engleske hemičare. U svom delu nastupa odlučno protivu mnogih publikacija zadnjeg vremena koje se bave ratovanjem s otrovnim plinovima. »Sve, što je u tim publikacijama napisano, preterano je i zajedno bezdanja glupost,« kaže pisac. I »zaštitne mere protiv napada iz vazduha« što ih je izdalo englesko mini-

starstvo unutaršnjih dela, predmet su njegove oštre kritike. Sigurno je bilo potrebno upoznati stanovništvo s opasnostima hemiskog ratovanja, misli autor, ali su išli daleko preko cilja te su narod bez potrebe uznemirili. Mnogo bolje bi bilo, da su stanovništvu odlučno objasnili da može očekivati napadaj iz vazduha bez ikakvog straha, ako se drži potrebnih zaštitnih odredaba, naročito ako je snabdeven plinskom maskom. Pisac se obara i na priču o naročito jakom plinu, što ga očekuju u budućnosti; no pošto govori ovde hemičar iz svog vlastitog područja, vrlo je pomirljivo, kad nas ubeđuje da nam u budućim ratovima ne treba računati s uporabom jačih plinova, nego su bili plinovi u prošlom svetskom ratu. Hemičari su već za vreme svetskog rata iscrpeli sve mogućnosti te je gotovo isključeno da bi mogli pronaći plinove koji bi bili kao ofanzivni plinovi uspešniji od fosgena i kao defanzivni od gorušičnog plina. Sve, što je do sada napisano o tom strašnom plinu budućnosti, označuje pisac kao praznu pretnju s vojničkog stanovišta. Pojedini neborac, koji nije zaštićen protiv plina, naravno je posvećen smrti. Glavni razlog, da su otrovni plinovi u svetskom ratu iz početka imali toliko uspeh, jeste u tome, da je nemačka hemiska industrija imala tada upravo monopolan položaj. Ovaj položaj dao je vodstvu nemačke vojske prednost od šest meseci. Pa ako Nemci uza svu ovu prednost ipak nisu imali otusdnog uspeha, onda je tim manje verovatno danas, kad o monopolnom položaju nemačke hemiske industrije nema više ni govora.

Opasnost od slonova u Nizozemskoj Indiji. Nizozemsko kolonijalno ministarstvo primilo je iz Sumbave (Mali Sunda otoci) prešan poziv u pomoć. Velika stada slonova upravo navaljuju na tamošnje stanovništvo. Slonovi dolaze u grupama po 20 do 30 životinja vse do pojedinih sela, zgaze polja te poruše sve, na što nailaze na svojim pohodima. Ni mesna policija, na stanovništvo nisu sami kadri da odbiju navalu tih stada slonova kojih ima više stotina; stoga traže da im se pošalje u pomoć vojništvo. Pre svega je opet dozvoljeno ubijanje slonova, što je do sada bilo zabranjeno.

Ciganski dan na izložbi u Košicama. Prigodom izložbe češkoslovačkog istoka u Košicama od 16 jula do 31 avgusta o. g. održan je među drugima i »ciganski dan«, kojemu je bila zadaća da pokaže uspehe državne brige oko kulturnog i socijalnog

podizanja cigana u Češkoslovačkoj. Priredjen je i ciganski koncert pod vodstvom primasa Aladara Danija na kojem je učestvovao 101 ciganin, nadalje je nastupila glazba šezdesetero ciganske dece u narodnim odelima, prikazana je igra Ciganin baron i t. d. Pored toga je održan kongres ciganskih delegata iz cele Češkoslovačke, kojom je prilikom izabran ciganski kralj za Češkoslovačku. Na ovu proslavu pozvani su stručnjaci u ciganskom pitanju, među njima i ciganski profesor univerziteta dr. Filipescu Plopsoro iz Rumunije, pa i tri ciganska kralja iz susednih država.

Podzemni indijanski grad. U jednoj pobočnoj dolini »Velikog Kanjona« u Udruženim Državama naišli su slučajno na ulaz u podzemnu špilju, gde su našli ostatke indijanskog grada. Na ulazu u špilju bila je nekakva Karaula, koja je po svoj prilici služila i kao stan za poglavicu kao mesto za zborove. Iza toga stajale su kolibe od kamena, gde je bilo mesta za gotovo 2000 ljudi. Špilja je imala dva sprata.

Švicarski jezici

Zvezna republika sredi Evrope šteje nad 4 milijone duš: 69 % Nemcev, 21 % Francozov 10 % Italijanov in Retoromanov. Odkar gospodari v Rajhu Hitler, Švicarji močno izpopolnjujejo obrambo svojih državnih mej. Nekaj let se pojavlja vprašanje, ali ne bi opustili nemščino kot uradni jezik, hoteč utrditi svojo samobitnost in izpodrezati vsenemško propagando za priključitev k Hitlerjevini. Ob koncu julija 1938. se je vlada v kantonu Zugu odločila, da poslej ne bo več uradovala v knjižni nemščini, pač pa v alemanščini (Schwyzerdütsch).. Najšibkejša govornica je retoromanska: 44.000 ljudi. Svoje dni je segala na vzhodu in jugu na Tirolsko in Furlansko, na severu do Kostniškega jezera. Prvo retoromansko delo je verzificirana pripoved o vojni, ki jo je 1527. vodil Gian Travers. Obenem so se uprizarjale verske drame, še dokaj okorne v slogu. V 17. in 18. stol. cvete religiozno slovstvo. V 19. stol. pa se prične lepa književnost v dveh narečjih: grizijski Oberland ter Engadine (poslednje se imenuje tudi ladinščina). Razloček ni velik, ljudje se med seboj lahko razumejo. Učenjak Decurtins je izdal 7 snopičev »Retoromanske hrestomatije«. Društvo Societad Re-

toromanscha tiska od l. 1885. vsako leto en zvezek »Annalas«. Pozneje se je spojila z društvom Liguria Romontscha, ki pripravlja podroben besednjak »Dizionari Rumantsch Grischun«.

Retoromanščina je svoj jezik, razvit iz preproste latinščine, kakor italijanščina, francoščina, provansalsščina, katalanščina, španščina, portugalsščina, romunščina. Prevzela je posamezne izraze od prvotnih prebivalcev Retije. »Teidla, tat, ins tucca ils zenns-bazgelial!« Poslušaj, ded, to klenkajo zvonovi v cerkvi... Tedlar = poslušati, tat = stari oče, tuccar = zvoniti, zenn = zvon — teh izrazov nima noben drugi književni romanski jezik, samo basilica živi v romunščini s pomenom: božji hram. Retoromanščina zveni na splošno podobneje romunski govoricu kakor pa italijanski.

Zadnjih 50 let, odkar je Engadine postala turistična dežela, pa ta jezik nazaduje. Sicer se še uči v šolah, sama ali pa obenem z nemščino, kakršni so pač kraji in razredi. Rabiti se sme pred sodiščem in kantonalna ustava ga priznava kot uradni jezik. Letos je pokrajinski zbor v Griziji zahteval, naj se retoromanščina prizna kot narodni jezik. Besedilo novega člena 166, federalne (zvezne) ustave se glasi: »Nemščina, francoščina, italijanščina in romanščina so narodni jeziki v Švici. Službeni jeziki Konfederacije (Zveze) pa so: nemščina, francoščina in italijanščina.«

Če so retoromanščino proglasili za narodni jezik, so hoteli odbiti ost italijanski propagandi, ki bi želela neki kos Zveze pridobiti za Italijo. Praktičnih posledic pa ne bo kdo ve koliko: popravili bodo nekaj imen v poštnem in carinskem nazivju, kakor tudi po zemljevidih. Ako pa so imena zaslo-

vela kot na pr. Saint-Moritz, ne bodo menda uvajali stare ladinske oblike: San Maurezan!
(A. D.)

Uzrujana zemlja. Jedan sam vrabac izazvao je pravu pravcatu stravu među farmerima po zapadnoj Australiji. Priredili su općenitu hajku te raspisali lepu nagradu za živu ili mrtvu pticu. Vrabac je naime prava kazna božja za Australiju. Po istočnim i srednjim predelima on se razmnožio da je strahota, a zapadni deo bio je do sada pošteđen: velika pustinja, što se širi sredinom australske celine, bila je do danas glavna zapreka za ovu napast. Sve prekokelinske vozove vlast do potankosti pregleda, ali je s teretnog broda, koji je išao kraj obale, prhnuo vrabac, kad je lada pristala u Freemantu. Vlast je odmah uzbunila narod te su izabrani vabovi da proteraju nepovoljnog gosta, odnosno beskučnika.

ZA ŠALU

Složnost. Majka: »Što se, deco, neprestano svadate, ne možete li jednom da se složite?« — Mali Mijo: »Pa mi smo složni, mamice, Dušan hoće veći komad kolača, a i ja ga hoću!«

Pojam vremena. »Gde je majka?« — »Išla je pre dva sata za pet minuta komšinici.«

Shvatanje. »Mamice,« kaže mali Dragan, »ja ne mogu danas da idem u školu, meni je zlo; piši gospodinu učitelju pismo!« — »Dobro,« odgovori majka, »onda ću mu pisati, da naš Dragan radi zloće ne može u školu.«

Bolesni atlet. »Kolika je moja temperatura, gospodine doktore?« — »Četrdeset i jedan stepen!« — »A kakav je svetski rekord?«

IZ UREDNIŠTVA

Kako brojevi za juli i avgust nisu posebice izašli zbog velikih školskih praznika; spojili smo ih s brojem od septembra. — Gradivo za oktobarski broj treba poslati uredniku najkasnije do 10 oktobra.

REŠENJA IZ 6 BROJA „SOKOLIČA“

- Čarobne ispunjalke: 1) Trubar, 2) okovan, 3) loviti, 4) Stanko, 5) Tirana, 6) oprati, 7) jačina. Vodoravni redovi: I lik: Tolstoj, II lik: Kopitar.
- Slogovna ispunjalka: 1) ljubiti, 2) Dim, 3) aneroid, 4) dosta, 5) tajna, 6) esnaf, 7) agencija, 8) večina, 9) Voltaire, 10) jestivo.
- Rebusi: 1. Živeo kralj Petar Drugi. 2. Sokolič. 3. Slovenija.
- Zagonetna posetnica: Urednik Sokoliča.

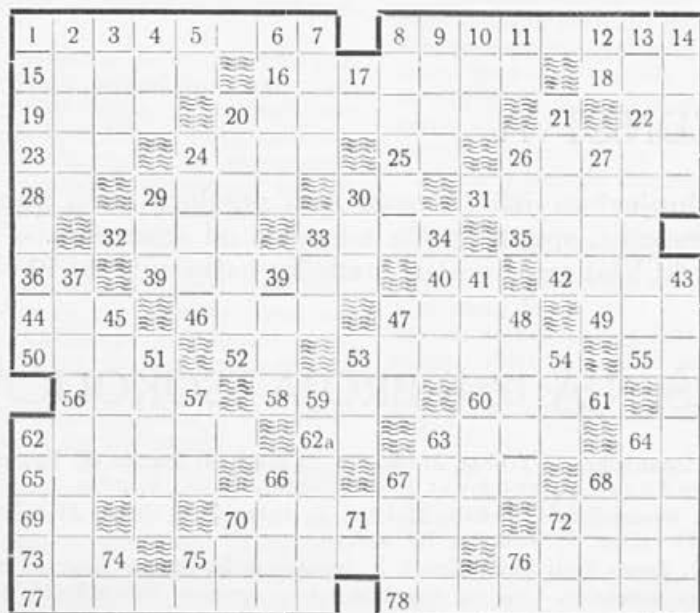
KRIŽANKA

ŠTEFANIJA LIPOVŠEK,
Sevnica ob Savi

KRIŽALJKA

S. SVOBODA,
Z a g r e b

Vodoravno: 1) naturalan; 8) gurnuti, tisnuti; 15) mjesto u Boki; 16) dio namještaja; 18) vrst ptice; 19) bezvazdušni prostor; 20) nacionalan; 22) kratica za poštu - telegraf; 23) mjera za težinu (srp.); 24) vrsta gamadi (srpski izraz); 25) kee; 26) oblik glagola *visiti*; 28) kratica za grad; 29) bugarski novac (mn.); 30) konj; 31) čovjek koji proriče; 32) moć, snaga; 33) grčki poluotok (bez zadnjeg slova); 35) raj; 36) kratica za »wolt-amper«; 38) dragost; 40) inic. prezimena i imena srpskog pisca (»Seoska učiteljica«); 42) kralj tebanski, sin Laja i Jokaste (po priči); 44) zamjenica; 46) grad u Palestini; 47) humor; 49) Aleksandar (skr.); 50) soj, vrsta; 52) dva suglasnika; 53) ura, časovnik (genitiv stare riječi); 55) kee; 56) proizvod vulkanske erupeije; 58) poziv; 60) lijepa kuća; 62) derati se kao lav; 62 a) podzemni svijet; 63) naša pokrajina; 64) suglas i samoglas; 65) posjedi; 66) kratica za »kraljevski«; 67) bol, zamišljenost (ekav.); 68) riječica za superlativ; 69) muz. nota; 70) pustiti suzu; 72) naša granična rijeka (Jugoslavija - Rumunjska); 73) pleme pigmejaca u centr. Africi; 75) zavija; 76) francuski revolucionar (za vreme franc. revolucije); 77) drukeri, potstrekači, kibici; 78) vrsta geometr. lika.

Okomito: 1) početak knjige, uvod; 2) vitez (njemački); 3) biblijsko lice; 4) rjedak (franc.); 5) lična zamjenica; 6) velikogradske razbojnici; 7) južni plodovi; 8) rušiti se; 9) žitarica; 10) prevremen; 11) veznik (lat.); 12) samoglas i suglas; 13) radionica za topljenje; 14) strana svijeta; 17) grčko slovo; 20) pomorski; 21) bučkice; 24) ogroman; 26) kipe; 27) dan u tjednu; 29) naša rijeka; 30) slovenački; otac; 33) žensko ime; 34) propast, slom; 37) dio matematike; 39) glavni indijski bog; 41) proslavljivati; 43) egzistirati; 45) grad u Japanu; 47) dio odjeće; 48) dio Grčke; 51) divlji narod; 53) bijelih kosa; 54) neman; 57) konji; 59) dvoje (mn.); 62) od rase; 63) štampane stvari, koje se razdavaju po ulicama; 64) riječna riba; 68) krvooločni runski car; 70) riječica za prastarog ili slično; 71) upitna riječica; 72) go; 74) lavlji glas; 75) dva slova; 76) francuski: riječ (fon.).